

Høringsnotat

23. september 2009

Forslag til endringer i alkohollovgivningen

Høringsfrist: 23. desember 2009

1	INNLEDNING	7
2	MAKSIMALTIDER FOR SKJENKING AV ALKOHOLHOLDIG DRIKK	8
2.1	Kort om forslaget	8
2.2	Bakgrunn	8
2.3	Gjeldende rett	8
2.4	Vurderinger	9
2.5	Nærmere om forslaget	10
3	KONTROLL- OG REAKSJONSBESTEMMELSENE – EN GJENNOMGANG AV DAGENS REGELVERK, ALTERNATIVE FORSLAG OG VURDERINGEN AV DISSE	11
3.1	Kort om forslaget	11
3.2	Bakgrunn	11
3.3	Gjeldende rett	11
3.3.1	Kontroll	12
3.3.2	Alkohollovens reaksjonssystem i bevillingssaker	12
3.3.3	Kommunenes forvaltning av alkoholloven	14
3.4	Beskrivelse av igangsatte tiltak for å styrke kommunenes behandling av alkoholpolitiske saker	15
3.5	Vurderinger knyttet til den kommunale friheten ved kontroll og reaksjon	16
3.5.1	Innledende bemerkninger om den kommunale alkoholpolitiske frihet	16
3.5.2	Vurdering av nasjonale retningslinjer - minstereaksjon	16
3.5.3	Vurderinger knyttet til provokasjon	17
3.6	Vurdering av politiets rolle i bevillingsspørsmål	18
3.6.1	Innledende merknader om politiets rolle	18
3.6.2	Vurdering av vetorett for politiet i bevillingssaker	19
3.6.3	Vurdering av utvidet adgang for politiet til å stenge salgs- eller skjenkested	19
3.7	Inndragning av bevilling på stedet	19
3.7.1	Bakgrunn og begrunnelse for drøftelsen	19
3.7.2	Innledende vurderinger	20
3.7.3	Beskrivelse av en eventuell ordning for umiddelbar inndragning av bevilling på stedet – innledende vurderinger	21
3.7.4	Nærmere om mulig utforming av en eventuell ordning for umiddelbar inndragning på stedet	22
3.7.5	Forholdet til kommunens behandling av sakene	25

3.7.6	Evaluering	27
4	LOKALE PRODUSENTER AV ALKOHOLHOLDIGE DRIKKEVARER	27
4.1	Kort om forslaget	27
4.2	Bakgrunn	28
4.3	Gjeldende rett	29
4.3.1	Produksjon av alkoholholdig drikk	29
4.3.2	Salg av alkoholholdig drikk	30
4.4	Vurderinger	31
4.4.1	Tilvirkning etter utvidet kommunal bevilling	31
4.4.2	Statlig tilvirkningsbevilling	32
4.5	Nærmere om forslaget om ny ordning for utvidet salgsbevilling	32
4.5.1	Generelt om ordningen	33
4.5.2	Salgsstedets helhetlige karakter og salgstilbud	34
4.5.3	Tilvirknings- og salgsløkale	35
4.5.4	Forholdet til tilvirkning etter utvidet skjenkebevilling	35
5	ENDRINGER I FORBUDET MOT AUKSJON FOR ALKOHOLHOLDIG DRIKK	35
5.1	Kort om forslaget	35
5.2	Bakgrunn	36
5.3	Vurderinger	36
5.3.1	Generelle vurderinger	36
5.3.2	Vurderinger knyttet til forbudet mot auksjoner mellom næringsdrivende	36
5.3.3	Vurderinger knyttet til auksjoner mellom private i regi av AS Vinmonopolet	37
5.4	Nærmere om forslaget	38
5.4.1	Om auksjoner mellom næringsdrivende	38
5.4.2	Om auksjoner mellom private i regi av AS Vinmonopolet	39
6	GEBYRER	39
6.1	Bakgrunn/innledning	39
6.2	Gjeldende rett	39
6.2.1	Bevillingsgebyrer ved salg og skjenking av alkoholholdig drikk	39
6.2.2	Gebyrer ved tilvirkningsbevilling	40
6.3	Departementets vurderinger og forslag	41
6.3.1	Generelt om gebyrfastsettelsen	41

6.3.2	Bevillingsgebyrer ved salg og skjenking av alkoholholdig drikk	42
6.3.3	Gebyrer ved tilvirkningsbevilling	43
6.3.4	Jevnlig justering av gebyrene	44
7	ALDERSBESTEMMELSENE - UNNTAK FOR FAGBREV OG PRESISERING AV FORHODET TIL ALKOHOLSVAK DRIKK	45
7.1	Unntak for fagbrev	45
7.1.1	Kort om forslaget	45
7.1.2	Gjeldende rett	45
7.1.3	Bakgrunn	45
7.1.4	Vurderinger	45
7.1.5	Nærmere om forslaget	46
7.2	Presisering av aldersbestemmelsen	46
7.2.1	Kort om forslaget	46
7.2.2	Bakgrunn	46
7.2.3	Nærmere om forslaget	46
8	UNNTAK FRA TVISTELOVEN § 1-5	47
8.1	Kort om forslaget	47
8.2	Gjeldende rett	47
8.3	Bakgrunn	47
8.4	Vurderinger	48
8.5	Nærmere om forslaget	49
9	STATISTIKKINFORMASJON	50
9.1	Kort om forslaget	50
9.2	Bakgrunn	50
9.3	Nærmere om forslaget	50
10	TILGJENGELIGHET TIL SALGS- OG SKJENKESTEDER	51
11	ENDRING AV VINMONOPOLLOVEN § 12	51
11.1	Kort om forslaget	51
11.2	Bakgrunn	52
11.3	Vurdering	52

12	INNARBEIDING AV GRUPPEBETEGNELSENE I ALKOHOLLOVEN	52
12.1	Kort om forslaget	52
12.2	Bakgrunn for forslaget	52
12.3	Vurdering	53
13	ENDRING AV BETEGNELSEN FLASKE I ALKOHOLLOVEN § 10-3	53
13.1	Kort om forslaget	53
13.2	Vurderinger	53
14	ENDRING AV MENGDEANGIVELSE I FORSKRIFT OM ENGROSSALG OG TILVIRKNING AV ALKOHOLHOLDIG DRIKK M.V. § 9- 3	54
14.1	Kort om forslaget	54
14.2	Vurderinger	54
15	ENDRING AV FEIL HENVISNING I ALKOHOLFORSKRIFTEN § 8-1, ANNET LEDD	54
15.1	Kort om forslaget	54
15.2	Nærmere om forslaget	54
16	ENDRING AV SOSIAL- OG HELSEDIREKTORATET TIL HELSEDIREKTORATET	55
16.1	Kort om forslaget	55
16.2	Nærmere om forslaget	55
17	ENDRING AV OVERSKRIFT I ALKOHOLLOVENS KAPITTEL 3, II	55
17.1	Kort om forslaget	55
17.2	Nærmere om forslaget	55
18	PRESISERING AV ALKOHOLFORSKRIFTEN § 14-3, NR. 8	55
18.1	Kort om forslaget	55
18.2	Nærmere om forslaget	56

19	ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER	56
20	MERKNADER TIL LOV- OG FORSKRIFTSENDRINGENE	57
20.1	Merknader til endringer i alkoholloven	57
20.2	Merknader til endringer i alkoholforskriften	59
20.3	Merknader til endring i forskrift om alkoholordningen for Svalbard	59
21	FORSLAG TIL ENDRINGER I ALKOHOLLOVGIVNINGEN	60

1 Innledning

Med jevne mellomrom oppstår det behov for å foreta justeringer i lovgivningen. De siste endringene i alkoholloven trådte i kraft i 2005. Siden den gang har Stortinget behandlet to representantforslag som har resultert i at Stortinget har bedt om at endringer i lovverket blir vurdert. Dette gjelder for det første salg av alkoholholdig drikk tilvirket i egen virksomhet som inneholder inntil 4,7 volumprosent alkohol og for det andre mulighetene for raskere og strengere reaksjon ved overskjenking og skjenking til mindreårige.

Videre har det fremkommet noen andre spørsmål som gjør at Helse- og omsorgsdepartementet finner det naturlig å foreslå lovendringer, blant annet foreslås det endringer i auksjonsforbudet, økning av bevillingsgebyrene og unntak fra tvistelovens § 1-5 om hvem som skal saksøkes i spørsmål om gyldigheten av skjenkebevillingssaker.

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår i denne høringen endringer i alkoholloven med tilhørende forskrifter og i vinmonopolloven på følgende områder:

- Alkohollovens maksimaltider for skjenking foreslås innskrenket med en time
- Kontroll- og reaksjonsbestemmelsene vurderes, og det skisseres en mulig prøveordning for inndragelse av bevilling på stedet
- Det foreslås å åpne for salg i egen virksomhet av egenprodusert alkoholholdig drikk som inneholder inntil 4,7 volumprosent alkohol
- Det foreslås å tillate auksjon av alkoholholdig drikk mellom private i regi av Vinmonopolet. Videre foreslås det å oppheve forbudet mot auksjon av alkoholholdig drikk mellom næringsdrivende
- Bevillingsgebyrene foreslås justert
- Aldersbestemmelsene foreslås presisert og unntaket for fagbrev foreslås utvidet
- Det foreslås å fastsette unntak fra tvisteloven § 1-5
- Endringer knyttet til statistikkinformasjon foreslås
- Tilgjengelighet til salgs- og skjenkesteder vurderes
- Vinmonopolloven § 12 foreslås endret
- Innarbeiding av alkoholforskriftens gruppebetegnelser på alkoholholdig drikk i alkoholloven foreslås
- Endringer knyttet til betegnelsen flaske og til mengdeangivelser foreslås

I tillegg foreslås en endring av feil henvisning, feil i overskrift i alkoholloven kapittel 3 samt endringer som følge av at Helsedirektoratet har skiftet navn (tidligere Sosial- og helsedirektoratet).

2 Maksimaltider for skjenking av alkoholholdig drikk

2.1 Kort om forslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at alkohollovens maksimaltider for skjenkning av alkoholholdig drikk innskrenkes med en (1) time, slik at skjenking av alkoholholdig drikk i gruppe 3 blir forbudt mellom kl. 02.00 og 13.00. Skjenking av annen alkoholholdig drikk blir forbudt mellom kl. 02.00 og 06.00.

2.2 Bakgrunn

Alkoholkonsumet i Norge øker. Ifølge Sirus (Statens institutt for rusmiddelforskning) har det vært en tredobling i antall skjenkesteder fra 1980 til 2007. I 1985 hadde 28 prosent av skjenkestedene bevilling til å skjenke brennevin, vin og øl, mens det gjaldt for 82 prosent av dem i 2007. Det er videre blitt mindre vanlig å regulere omsetningen ved å angi en øvre grense for antall salgs- og skjenkebevillinger. Mens innskrenkninger i salgs- og skjenketidene i forhold til lovens normaltid er sjeldne, er det vanlig å utvide skjenketidene. I 2007 hadde ca. 60 prosent av kommunene utvidede salgs- og skjenketider. Tendensen de siste årene har altså gått i retning av en klart mer liberal alkoholpolitikk i kommunene, og det har blitt svært vanlig å utvide skjenketidene ut over alkohollovens normaltid.

2.3 Gjeldende rett

Kommunens frihet til selv å utforme en lokalt tilpasset alkoholpolitikk innenfor alkohollovens rammer har vært sentral i alkohollovgivningen. Rammene for kommunenes frihet har variert noe. Alkoholloven § 4-4 oppstiller følgende tidsbegrensninger for skjenking av alkoholholdig drikk:

- Normaltid
 - alkoholholdig drikk med 22 volumprosent eller mer – fra kl. 13.00 til kl. 24.00
 - annen alkoholholdig drikk – fra kl. 08.00 til kl. 01.00
- Maksimaltid
 - alkoholholdig drikk med 22 volumprosent eller mer – fra kl. 13.00 til kl. 03.00
 - annen alkoholholdig drikk – fra kl. 06.00 til kl. 03.00

Kommunene står fritt til å utvide skjenketidene ut over normaltiden, men innenfor den absolutte skjenketiden. Videre står kommunene fritt til å fastsette en kortere skjenketid. Det er forbudt å skjenke all alkoholholdig drikk mellom klokken 03.00 og kl. 06.00, og for drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer gjelder forbudet til klokken 13.00. Innføringen av en lovfestet maksimaltid for skjenking ble vedtatt i 1997 på bakgrunn av stadig lengre åpnings- og skjenketider.

Kommunale skjenkebevillinger kan gis for inntil 4 år av gangen, jf. alkoholloven § 1-6, første ledd, og alle skjenkebevillinger utløper senest 30. juni året etter at nytt

kommunestyre tiltrer. Slik får det til enhver tid sittende kommunestyre mulighet til å utforme en lokal alkoholpolitikk. Dette innebærer at alle bevillinger utløp 30. juni 2008 med påfølgende søknads- og behandlingsprosess i alle kommuner, og at gjeldende skjenkebevillinger kan ha en varighet fram til 30. juni 2012.

2.4 Vurderinger

Alkohol er det rusmidlet som forårsaker mest sosiale og helsemessige skader. Ifølge WHO er alkohol den tredje viktigste risikofaktor til sykdom og tidlig død i industrialiserte land. Videre er alkohol involvert i mange trafikkulykker og andre ulykker som innebærer alvorlige personskader og dødsfall, og alkoholbruk medfører store kostnader for arbeidslivet. Begrenset tilgjengelighet av alkoholholdig drikk fører til begrenset forbruk og derved også til en begrensning i alkoholrelaterte skader og problemer.

Ifølge Sirius viser en rekke studier at alkoholberuselse er en viktig årsak til en betydelig andel av voldstilfellene. Videre viser en rekke studier at jo mer man drikker og jo oftere man drikker seg beruset, desto større er sannsynligheten for at man er involvert i voldssituasjoner. Mer enn halvparten av noen av voldstypene i disse studiene kan tilskrives det store flertallet av alkoholkonsumenter som ikke er i høyrisikogruppen, men som nå og da drikker seg beruset. En undersøkelse av alle voldssaker ved Oslo legevakt i løpet av ett år viste at 64 pst. av de skadde var alkoholpåvirket. En oppsummering av internasjonal forskning viser at endringer i skjenketider følges av endringer i voldsomfanget. Når skjenketidene øker, får man mer vold og omvendt. Det er i denne sammenhengen også viktig å se helheten i alkoholpolitikken. De viktigste regulatoriske virkemidlene på alkoholområdet må sees i sammenheng, da de forskjellige virkemidlene forsterker og utfyller hverandre. En innskrenking av alkohollovens maksimaltider for skjenking vil være et grep som fører til begrenset tilgang til alkohol.

En ytterligere innskrenking av de maksimale skjenketidene vil innebære en begrensning i kommunenes alkoholpolitiske frihet. Oppslutningen om den kommunale friheten på alkohollovens område har generelt sett vært stor. Argumentet knyttet til kommunenes frihet er at den enkelte kommune er nærmest til å se de lokale forhold og hvilke utfordringer som melder seg. Inntrykket fra mediedebatten knyttet til fornying av bevillinger i 2008 er at man i en del kommuner har fått en økt bevissthet rundt skjenketidene, og enkelte kommuner har som en følge av dette redusert skjenketidene. Helse- og omsorgsdepartementet er likevel av den oppfatning av at dette ikke er tilstrekkelig. De reduserte skadevirkningene en slik lovendring kan innebære for den enkelte og for samfunnet, må tillegges betydelig vekt. Kommunene beholder i stor grad sin frihet gjennom muligheten til å fastsette skjenketider innenfor de lovbestemte rammene.

Forslaget må antas å kunne ha negative konsekvenser for næringen. På den annen side vil endringen innebære mer like vilkår for næringen på tvers av kommunegrensene. Helse- og omsorgsdepartementet vil i den forbindelse bemerke at bevilling til skjenking av alkoholholdig drikk ikke er en rettighet, men at bevillingsordningen skal bidra til å begrense omsetningen av alkohol for derigjennom å begrense skadene bruk

av alkohol kan føre til. En bevilling gis for en tidsbegrenset periode, og kommunene står ved innvilgelse av søknad om bevilling fritt til å fastsette skjenketider innenfor alkohollovens rammer. En innskrenking av skjenketidene vil føre til mer like vilkår for næringen, i det den i noen grad begrenser kommunenes frihet på området.

2.5 Nærmere om forslaget

For å begrense skadevirkningene bruk av alkohol kan ha, foreslås det å innskrenke alkohollovens maksimaltider for kommunale og statlige skjenkebevillinger med én (1) time alle dager. Dette innebærer at skjenking av alkoholholdig drikk vil være forbudt mellom henholdsvis kl. 02.00 og kl. 13.00 for alkoholholdig drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer og mellom kl. 02.00 og kl. 06.00 for annen alkoholholdig drikk. Det foreslås på det nåværende tidspunkt ikke endringer i rammene for normaltiden. Endringen vil også gjelde for statlige bevillinger til skjenking på tog, fly og skip og i Forsvarets befalsmesser. Videre foreslås det å endre forskrift om alkoholordningen for Svalbard slik at innskrenkningen gjøres gjeldende også der.

Kommunale skjenkebevillinger kan gis for inntil 4 år av gangen, jf. alkoholloven § 1-6, første ledd, og alle skjenkebevillinger utløper senest 30. juni året etter at nytt kommunestyre tiltrer. Gjeldende skjenkebevillinger kan ha en varighet fram til 30. juni 2012. Statlige bevillinger gis inntil videre og er dermed ikke tidsbegrenset slik kommunale bevillinger er. En slik endring som er skissert her, vil innebære en endring av allerede gitt bevilling og således en endring av kommunalt vedtak, dersom endringen trer i kraft før utløpet av skjenkebevillingen. Kommunale vedtak kan imidlertid ikke i et slikt tilfelle som dette, legge begrensninger på lovgivers kompetanse til å endre vilkårene for drift av virksomhet som krever tillatelse, jf. bl.a. Rt. 1922 s.624.

Endringen innebærer at kommunene og statlige bevillingsmyndigheter må sende ut informasjon om lovendringen til samtlige bevillingshavere. Helse- og omsorgsdepartementet antar at det ikke er nødvendig at det fattes og sendes ut tilleggsvedtak om endringen, men dette forutsetter at samtlige bevillingshavere mottar tilstrekkelig informasjon om endringen.

Forslaget innebærer ingen endring i § 4-4, femte ledd. Dette innebærer at konsum av utskjenket alkoholholdig drikk må opphøre senest 30 minutter etter skjenketidens utløp.

3 Kontroll- og reaksjonsbestemmelsene – en gjennomgang av dagens regelverk, alternative forslag og vurderingen av disse

3.1 Kort om forslaget

Departementet ber om høringsinstansenes tilbakemelding på om det er hensiktsmessig å innføre en midlertidig prøveordning, der kontrollører av kommunale salgs- og skjenkebevillinger kan gis kompetanse til å inndra salgs- eller skjenkebevilling på stedet, dersom det avdekkes brudd på bestemmelser som har særlig sammenheng med alkoholovens formål.

3.2 Bakgrunn

Alkoholovens regler om kontroll og sanksjoner har vært debattert ved flere anledninger, også i Stortinget, se blant annet referat fra møte i Stortinget 14. februar 2007 og Stortingets behandling av Dok. 8:46 (2006-2007) om tiltak for økt trygghet i byene. I opptrappingsplan for rusfeltet har regjeringen uttalt at den vil se nærmere på mulighetene for å effektivisere kontrollen med utøving av salgs- og skjenkebevillinger, herunder muligheter for raskere og strengere reaksjon ved overskjenking og skjenking og salg til mindreårige. Salg og skjenking til mindreårige og overskjenking og salg til personer som er åpenbart påvirket av rusmidler, er alvorlige overtredelser av alkohollovgivningen. Bruk av alkohol har nær sammenheng med en rekke forskjellige skadevirkninger. Tilgjengelighet til alkohol i seg selv (antall salgs- og skjenkesteder, salgs- og skjenketider) har stor betydning for totalkonsum og dermed for skadevirkningene. For i størst mulig grad å begrense skadevirkninger er det viktig at salgs- og skjenkeregelverket overholdes.

Sirus` årlige undersøkelse av kommunenes forvaltning av alkoholoven 2008 (http://www.sirus.no/files/pub/455/Kommunenes%20forvaltning%20av%20alkoholoven%202008_2.pdf) har vist at kommunenes kontroll med salgs- og skjenkebevillinger i liten grad avdekker lovbrudd og at lovbrudd som avdekkes, sjelden får konsekvenser.

På denne bakgrunn finner Helse- og omsorgsdepartementet det hensiktsmessig å gi en utførlig beskrivelse av dagens regler om kontroll og reaksjoner i tilknytning til bevilling og en vurdering av mulige tiltak for å avhjelpe manglende bruk av dagens kontroll- og reaksjonssystem.

3.3 Gjeldende rett

Alkoholoven § 1-1 viser til at reguleringen av innførsel og omsetning av alkoholholdig drikk har som mål i størst mulig utstrekning å begrense de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære. Bevillingssystemet og bevillingsplikten som følger av alkoholoven § 1-4, må sees i denne sammenheng. Bevillingssystemet og kontroll av bevillinger er blant alkoholovens sentrale tiltak for å begrense omsetningen av alkohol.

3.3.1 Kontroll

Alkoholloven § 1-9 regulerer kontroll med salgs- og skjenkebevillinger. Kommunen skal kontrollere utøvelsen av kommunal bevilling til skjenking av alkoholholdig drikk, salg av alkoholholdig drikk med høyst 4,7 volumprosent alkohol, samt statlige bevillinger for skjenking i befalsmesser. Bevillingsmyndighetene kan når som helst kreve tilgang til salgs- og skjenkestedets lokaler og regnskaper, herunder kreve å få nødvendige opplysninger om regnskap og drift fra bevillingshaver. Bevillingshaver plikter uten erstatning eller vederlag å utlevere nødvendige vareprøver til bevillingsmyndigheten.

Departementet kan gi forskrifter om kontroll med salg og skjenking og om utøvelsen av kontrollen. Departementet har i alkoholforskriften kapittel 9, Kontroll med salgs- og skjenkebevillinger, gitt nærmere bestemmelser om kontrollen.

I § 9-1 stadfestes kommunens kontrollområder, samt at det spesifiseres at kontroll med føring av internkontroll, jf. alkoholforskriften kap. 8 om internkontroll, omfattes.

§ 9-2 fastsetter en plikt for kommunene til å gi nødvendig råd og veiledning til bevillingshaver, styrer og stedfortreder, slik at omsetningen av alkohol kan skje i samsvar med regelverket og på en slik måte at alkoholpolitiske og sosiale hensyn ivaretas. Videre er kommunene i henhold til § 9-3 ansvarlige for at kontrollørene får nødvendig opplæring.

Det skal ved kontrollen særlig fokuseres på salgs- og skjenketidene, aldersgrensebestemmelsene og at det ikke selges eller skjenkes til personer som er åpenbart påvirket av rusmidler, jf. § 9-4, dvs. overholdelse av bestemmelser i kjerneområdet til alkohollovens formål. Samtidig skal kommunen sikre at kontrollen er rettet mot de forhold som synes hensiktsmessige etter en vurdering av lokale forhold.

§§ 9-5 og 9-6 oppstiller prosessuelle regler om kontrollen. Kontrollen kan foregå åpent eller anonymt, men kontrolløren skal alltid presentere seg for stedets ansvarshavende og muntlig redegjøre for sitt inntrykk av stedet etter endt kontroll. Videre skal det alltid sendes skriftlig rapport til bevillingsstedet (senest innen en uke) med frist på to uker for bevillingshaver til å uttale seg. Rapportene sendes bevillingsmyndigheten, og salgs- eller skjenkestedets uttalelse til rapporten skal legges ved.

Kontroll skal foretas så ofte som behovet tilsier, men hvert sted skal kontrolleres en gang årlig og kommunen skal årlig utføre minst tre ganger så mange kontroller som det finnes salgs- og skjenkesteder, jf. § 9-7.

Kommunen kan fastsette nærmere retningslinjer for utøvelsen av kontrollen innenfor rammen av alkoholforskriften, jf. § 9-8.

3.3.2 Alkohollovens reaksjonssystem i bevillingssaker

Alkoholloven oppstiller flere mulige reaksjoner ved brudd på regelverket. Avslag på søknad om bevilling, vedtak om inndragning av bevilling og tvangsmulkt ved

overtredelse av reklameregelverket er alle enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand, og dette bidrar til å sikre rettssikkerheten i disse sakene.

3.3.2.1 Avslag på søknad om bevilling

Kommunene har ansvar for å vurdere antallet og vilkår for salgs- og skjenkebevillinger i kommunen, jf. alkoholloven §§ 1-7, 3-2 og 4-3. Dersom søker oppfyller de krav loven oppstiller (herunder vandelskravet), er det opp til kommunen å avgjøre om bevilling skal gis. Dette hører inn under kommunenes skjønn og den alkoholpolitiske frihet kommunene er gitt. Avslag på søknad om bevilling er ikke en reaksjon som sådan, men departementet velger likevel å omtale avslag på søknad i denne sammenheng, da søknadsbehandling omfattes av kommunens muligheter for å sørge for at omsetningen av alkohol begrenses og foregår i henhold til regelverket. Vurderinger av bevillingssøknader, herunder vandelsvurderinger, er svært viktige, da de kan bidra til å forebygge skader ved at useriøse aktører og personer som ikke er egnet til å drive slik virksomhet, ikke gis bevilling.

3.3.2.2 Inndragning av bevilling

Dersom kommunestyret eller den kommunestyret har delegert myndighet til finner at vandelskravet etter alkoholloven § 1-7b ikke lenger er oppfylt, eller bevillinghaver ikke oppfyller sine forpliktelser etter regelverket på alkoholområdet eller annen lovgivning hvor bestemmelsene har sammenheng med alkoholovens formål, kan bevillingen inndras, jf. § 1-8. En skjenkebevilling kan også inndras ved gjentatt narkotikaomsetning eller gjentatt diskriminering av grunner som nevnt i staffeloven § 349a.

En bevilling kan inndras for kortere eller lengre tid - fra én dag til ut bevillingsperioden. Når bevilling er inndratt, faller retten til å selge eller skjenke alkoholholdig drikk bort i inndragningsperioden.

Ved vurderingen av om og eventuelt for hvor lenge bevilling skal inndras, kan det blant annet legges vekt på type overtredelse, overtredelsens grovhet, om bevillinghaver kan klandres for overtredelsen, hva som er gjort for å rette opp forholdet og tidligere praktisering av bevillingen.

Etter lov av 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner §§ 10, 20 og 23 kan inndragelsesmyndighet delegeres til faste utvalg, kommunerådet og administrasjonssjefen. Dette innebærer at kommunens vedtakskompetanse ikke kan delegeres til kontrollørene. Slik delegasjon ville dessuten bryte med alkoholforskriften § 9-6 om kontradiksjon (retten til å gjøre seg kjent med opplysninger av vesentlig betydning og uttale seg før vedtak fattes), omtalt ovenfor, jf. også forvaltningsloven §§ 16 og 17.

3.3.2.3 Politiets stengningsadgang

Etter alkoholloven § 1-8a, annet ledd, kan politiet stenge et salgs- eller skjenkested for inntil to dager, når dette er nødvendig for å hindre forstyrrelse av offentlig ro og orden, ivareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet eller for å avverge eller stanse lovbrudd.

3.3.2.4 Tvangsmulkt ved overtredelse av reklamebestemmelsene

Ved overtredelse av reklameforbudet kan Helsedirektoratet gi pålegg om retting og fastsette tvangsmulkt, jf. alkoholloven § 9-4. Tvangsmulkten løper fra oversittelse av fristen for retting. Dersom direktoratet ved avdekkelse av en overtredelse finner særlig grunn til å tro at det vil bli begått nye brudd på reklameforbudet som ikke kan stanses etter bestemmelsens første eller andre ledd, kan det på forhånd fastsette at tvangsmulkt vil løpe fra det tidspunkt ny overtredelse tar til. Slik tvangsmulkt kan fastsettes for inntil ett år.

3.3.2.5 Straffebestemmelsene i alkoholloven

Overtredelser av alkoholloven kan videre straffeforfølges, jf. alkoholloven kapittel 10. Etter alkoholloven § 10-1 kan forsettelig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av alkoholloven straffes med bøter eller fengsel inntil 6 mnd. For særlig grov overtredelse er straffen bøter eller fengsel i inntil 2 år. Ved overtredelse av alkoholloven §§ 2-1, 3-1, 8-1, 8-2 og 8-3 som gjelder et meget betydelig kvantum alkoholholdig drikk, kan fengsel inntil 6 år anvendes, jf. § 10-1, tredje ledd.

§ 10-2 omhandler straff ved gjentatt overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av alkoholloven eller alkoholloven av 5. april 1927. I slike tilfeller kan bøter eller fengsel i inntil 2 år anvendes.

I forbindelse med Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning til annen lovgivning) kapittel 4 Vern av folkehelsen og det ytre miljø er alkoholloven § 10-1 tredje ledd vedtatt flyttet til straffelovens kapittel om vern av folkehelsen § 233. Videre er det i alkoholloven § 10-1 tatt inn en henvisning til straffeloven § 233. Endringene er ikke trådt i kraft.

3.3.3 Kommunenes forvaltning av alkoholloven

Sirus foretar som nevnt en årlig undersøkelse av kommunenes forvaltning av alkoholloven. I rapporten ”Kommunenes forvaltning av alkoholloven 2008”, basert på kommunenes opplysninger for 2007, fremkommer det at mens det i 1980 ble gitt 2 439 skjenkebevillinger, var antallet økt til 7 332 i 2006. I 1980 hadde 592 av i alt 2 439 skjenkesteder bevilling til å skjenke brennevin, vin og øl, mens antallet i 2007 var steget til 6 035 av 7 332 skjenkesteder (82 pst.). Mens det i 1980 og 1990 var henholdsvis 27 og 9 pst. av skjenkestedene som bare hadde bevilling til å skjenke alkoholholdig drikk gruppe 1 (øl og annen drikk som inneholder over 2,5 og høyst 4,7 volumprosent alkohol), var denne andel sunket til under 1 pst. 2007.

Det ble i 2007 inndratt til sammen 35 salgsbevillinger fordelt på 20 kommuner. Videre ble det i 63 kommuner inndratt til sammen 153 skjenkebevillinger. Av disse skyldtes 64 inndragninger skjenking til åpenbart påvirket person og 20 inndragninger skjenking til mindreårige.

3.4 Beskrivelse av igangsatte tiltak for å styrke kommunenes behandling av alkoholpolitiske saker

Det pågår et kontinuerlig arbeid for å styrke kommunenes kompetanse på og behandling av alkoholpolitiske saker, herunder bevillingssaker og kontroll.

Helsedirektoratet bistår kommunene ved tolkning av lovverket. Dette gjøres på flere måter.

I 2008 ga Helsedirektoratet ut Håndbok i alkoholloven m.v. - Rundskriv IS-5/2008. Rundskrivet skal gi veiledning i forhold til enkeltsaker, lovtolkningsspørsmål og andre problemstillinger som bevillingsmyndighetene står overfor. I tillegg er Helsedirektoratet sammen med andre instanser med på å utforme www.kommune-torget.no. Kommunetorget.no er en praksisrettet veiledningstjeneste for planarbeid knyttet til rusforebyggende og rusbehandlingsrelatert arbeid i kommunene spesielt og kommunalt planarbeid generelt. Videre er direktoratet ansvarlig for programmet Ansvarlig vertskap.

I 2006 utga Helsedirektoratet en veileder for kommunal rusmiddelpolitisk handlingsplan. Veilederen skal bidra i arbeidet med å støtte opp under det viktige lokale rusforebyggende arbeidet i kommunene og skal gjøre det lettere for kommunene å utarbeide en slik plan. Gjennom å utarbeide en helhetlig rusmiddelpolitisk handlingsplan kan kommunene se alkoholpolitikk i en større forebyggende sammenheng og lettere veie alkoholpolitiske konsekvenser opp mot næringsinteresser. Helse- og omsorgsdepartementet har i budsjettet for 2009 satt av 8 mill. kroner til bistand til kommuner i utarbeidelse av rusmiddelpolitisk handlingsplan. De kommuner som ikke har rusmiddelpolitiske handlingsplaner og/eller som har utfordringer knyttet til det alkoholpolitiske arbeidet, skal adresseres i den forbindelse. Midlene skal i den grad det er mulig gå til kommuner med særlige utfordringer på området.

I 2008 satte Helsedirektoratet i gang et kontrollprosjekt. Målet er å redusere omfanget av overskjenking og skjenking til mindreårige gjennom bedre og mer effektiv kontroll med bevillingshaverne. 8 kommuner er valgt ut til å delta i prosjektet. Kommunene skal identifisere hindringer for god kontroll, utvikle nye tilnærminger for å styrke kvaliteten på kontrollen og prøve ut disse i praksis. På bakgrunn av rapporteringer fra kommunene skal Helsedirektoratet utvikle ytterligere verktøy for kommunenes kontroll. Kommunene skal oppsummere sine erfaringer innen 30. juni 2010. Prosjektet vil gi viktig informasjon om hvilke deler av og hvordan kommunenes kontroll kan styrkes innefor gjeldende regelverk.

Helse- og omsorgsdepartementet har i budsjettet for 2009 satt av 6 mill. kroner til ytterligere styrking av kommunenes kontroll. Helsedirektoratet skal bruke midlene til kompetanseheving i flere ledd, herunder blant kontrollører og saksbehandlere. Det vil bli avholdt en seminarrekke om kontroll, og det er ønskelig at det bidras til å skape nettverk som en del av kompetansebyggingen. Helsedirektoratet vil ha løpende kontakt med politiet hva angår bevissikring og eventuelle andre områder (som f. eks. forholdet til annen lovgivning som har betydning for vandel, samarbeid med politiet

om kontroller, o. l.). Videre vil interkommunalt samarbeid være sentralt. Det skal også være et fokus på økt kunnskap om kontroll i kommunens politiske ledelse.

3.5 Vurderinger knyttet til den kommunale friheten ved kontroll og reaksjon

3.5.1 Innledende bemerkninger om den kommunale alkoholpolitiske frihet

Alkohollovgivningen gir kommunene stor frihet når det gjelder hvordan kontroll skal foretas og ved vurdering av om bevilling skal inndras. Forenkling av statlig regelverk uten at kommunene skulle miste sine viktige politiske styringsredskaper var begrunnelsen for at man i 2005 gikk bort fra å pålegge kommunene å opprette alkoholpolitiske utvalg og på den måten ga kommunene ytterligere frihet på området.

Bakgrunnen og hovedargumentet for den alkoholpolitiske friheten kommunene har, er kjennskap til lokale forhold. Det er stor forskjell på kommuner når det gjelder antall salgs- og skjenkesteder. Sirius' årlige undersøkelse av kommunens forvaltning av alkoholoven viser at antall skjenkesteder med kommunal bevilling i kommunene i 2007 variert fra 0 til 1 032, mens antall salgssteder med kommunal bevilling varierte fra 1 salgssted til 361 salgssteder. Det er klart at disse kommunale variasjonene, når det gjelder antall bevillingssteder (men også andre forhold ved alkoholpolitikken), tilsier at kommunene vil ha behov for å kunne tilpasse kontrollen til lokale forhold. Kommunene er nærmest til å se de utfordringene lokale forhold byr på. Det er ikke sikkert det er hensiktsmessig med felles kontroll med andre etater i en kommune som har ett skjenkested, mens dette kan være en hensiktsmessig kontrollform i større kommuner med flere skjenkesteder og mindre oversiktlige forhold. Likeledes vil det være hensiktsmessig for noen kommuner å samarbeide om interkommunale kontroller, mens dette ikke er praktisk mulig i andre kommuner.

3.5.2 Vurdering av nasjonale retningslinjer - minstereaksjon

Når det gjelder inndragelse av bevilling har Helse- og omsorgsdepartementet merket seg at enkelte har tatt til ordet for nasjonale retningslinjer med føringer i form av minstereaksjon og lengde på inndragelse. Begrunnelsen for dette er ønsket om at avdekkede brudd på lovgivningen alltid skal føre til reaksjon og at kommunene i større grad skal ilegge strengere reaksjoner. Det hevdes at nasjonale retningslinjer også vil kunne føre til større likebehandling av bevillingssteder på tvers av kommunegrensene.

Helse- og omsorgsdepartementet vil bemerke at en slik ordning ville innebære et brudd med den alkoholpolitiske frihet kommunene har, og som det tradisjonelt sett har vært stor politisk oppslutning om. Dernest skal det bemerkes at en slik ordning ville fjerne fleksibiliteten som ligger i dagens system, og som etter Helse- og omsorgsdepartementets syn er svært hensiktsmessig. Overtredelser av alkoholregelverket og lovgivning med samme formål som alkohollovgivningen vil kunne variere svært mye, f. eks. i omfang og varighet. Kontroll vil kunne avdekke enkeltvis

overtredelser eller flere overtredelser samlet. Alvorlighetsgraden av den enkelte overtredelsen vil kunne variere, f. eks. vil det kunne være mer alvorlig at det selges alkoholholdig drikk kl. 20.00 enn kl. 18.10. Det vil også kunne avdekkes flere forhold ved en kontroll, f. eks. at det skjenkes både til flere personer som ikke oppfyller alkohollovens aldersbestemmelser og til personer som er åpenbart påvirket av rusmidler. Til sist skal det bemerkes at det vil kunne være av betydning for inndragelsens lengde om det er avdekket tidligere brudd på regelverket.

Dagens system er etter Helse- og omsorgsdepartementets syn svært fleksibelt og bidrar til at alle disse forholdene kan vurderes, og at spørsmålet om inndragelse kan vurderes ut i fra en rekke ulike forhold. Inndragningens lengde kan være fra en dag til ut bevillingsperioden. For eksempel vil en enkelt hendelse av mindre alvorlighetsgrad ved et bevillingssted hvor det ikke tidligere har blitt avdekket overtredelser av regelverket, kunne føre til inndragning i en dag, mens samme hendelse kombinert med andre overtredelser og tidligere historikk et annet sted vil kunne føre til en lengre inndragningsperiode. Helse- og omsorgsdepartementet kan ikke se at det skal være mulig å utarbeide retningslinjer som gir samme fleksibilitet som dagens system. Videre er det grunn til å frykte at slike retningslinjer vil kunne bli oppfattet av kommunene som bindende i større grad enn intensjonen, også om retningslinjene ikke nedfelles i lov eller forskrift. Helse- og omsorgsdepartementet vil på denne bakgrunn ikke foreslå et system med blant annet en minste inndragningsperiode.

3.5.3 Vurderinger knyttet til provokasjon

Helse- og omsorgsdepartementet har mottatt henvendelser knyttet til bruk av provokasjon i kontroll av salgs- og skjenkesteder. Slik Helse- og omsorgsdepartementet forstår dette, mener man at bruk av provokasjon vil lette kommunenes kontroll og føre til at flere brudd avdekkes.

Alkoholloven oppstiller ikke forbud mot at mindreårige kjøper alkoholholdig drikk, det er kun et forbud mot å selge eller skjenke slik drikk til mindreårige. Riksadvokatens rundskriv nr. 2/2000 - Vederlag til kilder. Provokasjon, åpner for at politiet i enkelte situasjoner kan provosere frem en ulovlig handling for å fremskaffe bevis. Flere vilkår må da være oppfylt. Bakgrunnen for disse vilkårene er hensynet til rettssikkerhet og et krav om forholdsmessighet mellom de midler som anvendes og det som kan oppnås. Et av grunnvilkårene for at den fremprovoserte handling kan ha bevismessig verdi, er at provokasjonen ikke må foranledige en straffbar handling som ellers ikke ville blitt begått. Videre kan provokasjon kun benyttes ved alvorlige straffbare handlinger.

Disse vilkårene må, slik Helse- og omsorgsdepartementet ser det, også legges til grunn, hvis man skal åpne for at provokasjon begått av andre enn politiet skal ha bevismessig verdi i saker med administrative reaksjoner. Det vil i en situasjon hvor mindreårige fremprovoserer salg og skjenking av alkoholholdig drikk til seg selv, være svært vanskelig å fastslå om dette er en handling som ville funnet sted uten denne provokative handlingen. Det er kommunen som ved en inndragning av bevilling må føre bevis for det faktiske grunnlaget for inndragningsvedtaket. Et fremprovosert brudd på alkoholloven vil etter Helse- og omsorgsdepartementets syn

ha liten bevismessig verdi, og departementet mener derfor det er tvilsomt om det i seg selv vil være tilstrekkelig til å begrunne en såpass belastende reaksjon som inndragning er for bevillingshaver. Til sist skal det også påpekes at departementet ser det som svært problematisk å bruke mindreårige for å fremprovosere lovbrudd.

Når kommunene skal utføre kontroll med utøvelsen av salgs- og skjenkebevillinger, kan kommunen når som helst kreve adgang til et salgs- eller skjenkesteds lokaler. I henhold til alkoholforskriften § 9-7 skal salgs- og skjenkesteder kontrolleres så ofte som behovet tilsier. Hvert sted skal kontrolleres minst en gang årlig, og kommunen skal årlig utføre minst tre ganger så mange kontroller som det fins salgs- og skjenkesteder i kommunen. Etter Helse- og omsorgsdepartementets syn åpner dette for fleksibilitet i kommunenes kontroll. Mistenkes et sted for å bryte alkoholloven (for eksempel fordi kommunen har mottatt tips om mulig overtredelse), er det naturlig at kommunen har flere kontroller der enn det minimum som følger av alkoholloven. Ved å foreta gjentatte, målrettede kontroller (kontrollene kan foretas på et visst tidspunkt av dagen, visse ukedager, f. eks. i forbindelse med skoleslutt før helg) har kontrollørene slik systemet er i dag gode muligheter for å avdekke for eksempel salg av alkoholholdig drikk til mindreårige.

Helse- og omsorgsdepartementet vil på denne bakgrunn ikke foreslå å åpne for bruk av provokasjon ved kontroll av salgs- og skjenkebevillinger.

3.6 Vurdering av politiets rolle i bevillingsspørsmål

3.6.1 Innledende merknader om politiets rolle

Etter dagens regelverk skal politiet høres i bevillingssaker. Før en bevillingssøknad avgjøres, skal det innhentes uttalelse fra sosialtjenesten og politiet, jf. alkoholloven § 1-7, annet ledd. Politiet kan blant annet uttale seg om ordens- og trafikkmessige forhold eller om stedet ligger i et kriminelt belastet område. Videre skal politiet vurdere de ansvarliges vandel. Dette innebærer at politiet høres i slike saker, men at de ikke har vetorett. Det er opp til kommunene å avgjøre om bevilling skal gis, dersom søker oppfyller lovpålagte krav.

Politiet kan også stenge et salgs- eller skjenkested som har bevilling, jf. alkoholloven § 1-8a, annet ledd, når dette er nødvendig for å hindre forstyrrelse av offentlig ro og orden, ivareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet eller for å avverge eller stanse lovbrudd. Det er en forutsetning for slik stengning at det foreligger en alvorlig situasjon som ikke kan avhjelpes uten at bevillingsstedet stenges, og at eventuelt vedtak om inndragning ikke kan vente. Stenging på grunn av lovbrudd kan i utgangspunktet bare foretas dersom det dreier seg om lovbrudd knyttet til selve salgs- eller skjenkevirksomheten, for eksempel vold mot gjester, skadeverk på inventaret eller narkotikaomsetning. Alvorlige brudd på arbeidsmiljøloven eller straffelovens bestemmelser om økonomisk kriminalitet kan også i noen tilfeller føre til stengning. Formålet med politiets stengningsadgang er å gi politiet hjemmel til å gripe inn i unntakstilfeller, tilsvarende politiloven § 7. Stengning kan ikke skje for lengre tid enn nødvendig for å gjenopprette en lovlig situasjon, og uansett ikke for et lengre tidsrom enn to dager.

I tillegg til ovennevnte vil politiet ha mulighet til å uttale seg i de tilfeller alkoholpolitisk handlingsplan sendes på høring.

Flere har tatt til ordet for større innflytelse for politiet i slike saker generelt. Helse- og omsorgsdepartementet finner derfor grunn til å knytte noen bemerkninger til en slik løsning, se nedenfor.

3.6.2 Vurdering av vetorett for politiet i bevillingssaker

Slik Helse- og omsorgsdepartementet forstår det, ønsker enkelte at politiet skal få vetorett i bevillingssaker, og at dette skal gjelde både i den enkelte bevillingssak og i forhold til kommunens alkoholpolitiske handlingsplan.

Helse- og omsorgsdepartementet vil vise til at en vetorett for politiet i bevillingssaker vil legge sterke føringer på den alkoholpolitiske friheten kommunene har, uavhengig av kommunens alkoholpolitikk. Det har tradisjonelt sett vært stor politisk oppslutning om den alkoholpolitiske friheten for kommunene. En slik endring vil i realiteten innebære en flytting av ansvaret for og behandling av bevillingssaker til politiet. Helse- og omsorgsdepartementet finner på den bakgrunn at det ikke er hensiktsmessig å fremme forslag om vetorett for politiet, da det ville innebære at bevillingssaker i praksis vil kunne bli avgjort av politiet i stedet for av kommunen.

3.6.3 Vurdering av utvidet adgang for politiet til å stenge salgs- eller skjenkested

Når det gjelder utvidede muligheter for politiet til å stenge salgs- og skjenkesteder vil departementet vise til at hensynet til rettssikkerhet, herunder kontradiksjon, tilsier at man i størst mulig grad bør forhindre umiddelbar stengning av steder, og at overholdelse av regelverket i størst mulig grad ivaretas av bevillingsmyndighetene eller den bevillingsmyndigheten gir fullmakt. Videre til departementet bemerke at det er kommunene som er ansvarlige for å kontrollere og følge opp kontroll av bevillingssteder. Kommunene kan ikke fraskrive seg dette ansvaret. Politiet har begrensede ressurser og bør etter Helse- og omsorgsdepartementets syn ikke pålegges et større ansvar for det kommunale salget og skjenkingen av alkohol. Politiet har allerede anledning til å stenge salgs- og skjenkesteder under gitte forutsetninger, og denne adgangen er etter Helse- og omsorgsdepartementets syn tilstrekkelig. På bakgrunn av ovennevnte vil Helse- og omsorgsdepartementet ikke fremme forslag om utvidet adgang for politiet til å stenge salgs- og skjenkesteder.

3.7 Inndragning av bevilling på stedet

3.7.1 Bakgrunn og begrunnelse for drøftelsen

I tillegg til spørsmålet om hvorvidt politiet bør få utvidet adgang til å stenge salgs- og skjenkesteder, jf. drøftelsen under kapittel 3.6.3, har utvidet adgang for kommunene

til å inndra bevilling på stedet også vært løftet frem som et tema. Spørsmålet om strakstiltak overfor bevillingshavere har vært diskutert i Stortinget ved flere anledninger, bl.a. besvarte justisminister Knut Storberget 14. februar 2007 spørsmål fra stortingsrepresentant Jan Bøhler om dette.

Som nevnt har Regjeringen i opptrappingsplanen for rusfeltet uttalt at den vil se nærmere på mulighetene for å effektivisere kontrollen med utøving av salgs- og skjenkebevillinger, herunder muligheter for raskere og strengere reaksjon ved overskjenking og salg og skjenking til mindreårige.

Helse- og omsorgsdepartementet har i den sammenheng vurdert mulighetene for å innføre en ordning der kommunene gis kompetanse til å delegere myndighet til kontrollørene til å foreta inndragning av bevilling på stedet, dersom det avdekkes brudd på bestemmelser som har nær sammenheng med alkohollovens formål. En slik ordning vil kunne gi kommunene et ekstra virkemiddel i arbeidet med å effektivisere kontrollen og sikre forsvarlig salg og skjenking. Formålet vil være å bidra til effektiv kontroll uten at det går på bekostning av kommunenes frihet til å føre en selvstendig og lokalt tilpasset alkoholpolitikk. Gjennom en umiddelbar reaksjon vil alvorret i brudd på regelverket synliggjøres.

På den annen side vil en slik umiddelbar reaksjon innebære brudd med forvaltningsrettens regler om kontradiksjon. Det kan også være betenkelig at kontrollører som ikke er ansatt i kommunen, skal kunne fatte vedtak om inndragning i de tilfeller hvor kommunen engasjerer andre til å foreta kontroll.

Helse- og omsorgsdepartementet ber om høringsinstansenes tilbakemelding på om det er ønskelig at kommunene gis en mer effektiv sanksjonsmulighet i form av umiddelbar reaksjon ved overtredelse av bestemmelser i alkohollovgivningen som har nær sammenheng med alkohollovens formål. Departementet har nedenfor beskrevet hvordan man ser for seg at en slik mulighet kunne utformes. Det fremmes derfor ikke konkrete forslag til lov- og forskriftsendringer på dette punktet. Departementet går imidlertid langt i å beskrive hvordan man ser for seg at en slik ordning kunne utformes.

Overtredelse av bestemmelser om salg eller skjenking til mindreårige og overskjenking er etter departementets syn alvorlige brudd på alkohollovgivningen, og Helse- og omsorgsdepartementet ber om høringsinstansenes syn på om en ordning som beskrevet nedenfor på en hensiktsmessig måte kan effektivisere kontrollen og sikre etterlevelse av regelverket.

3.7.2 Innledende vurderinger

Departementet vil understreke at innvilging, inndragning og kontroll av salgs- og skjenkebevillinger er underlagt kommunenes myndighet og at kommunene er ansvarlige for å benytte seg av de virkemidler alkohollovgivningen gir. En mulighet for umiddelbar inndragning vil ikke gjøre øvrige reaksjoner overflødige, men være et supplement. Det er et faktum at tilgjengelighet til alkohol er en av de viktigste faktorene for å påvirke skadeomfanget av alkohol. Departementet skal derfor særskilt

bemerke at kommunenes kanskje viktigste verktøy etter alkoholloven er muligheten til å begrense antall salgs- og skjenkesteder og til å begrense salgs- og skjenketidene. Departementet skal videre bemerke at hjemler for kontroll og sanksjon ikke alene fører til effektiv kontroll. Det er også viktig å fokusere på tiltak som kan bedre kvaliteten på den kontrollen som utføres, slik som beskrevet ovenfor under kapittel 3.4.

Serveringsloven (lov av 13. juni 1997 nr. 55 om serveringsvirksomhet) og matloven (lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv.) gir hjemler for kontroll/inspeksjon og for å fatte ulike vedtak om tiltak som reaksjon på overtredelse av lovverket. I likhet med det som er tilfelle etter alkoholloven, skal vedtak om reaksjoner (inndragning, stenging mv.) ledsages av de rettssikkerhetsgarantier lovfestet og ulovfestet forvaltningsrett og enkeltvedtaksformen gir. Unntak fra dette gjøres kun når særskilte hensyn taler for det, og både serveringsloven og matloven gir mulighet for strakstiltak i enkelte situasjoner. Etter serveringsloven § 18 kan kommunen straks sette en serveringsbevilling ut av kraft inntil videre, dersom dette er nødvendig for å avverge eller stanse lovbrudd, og det er skjellig grunn til å tro at bevillingen vil bli kalt tilbake etter § 19 eller at bevillingshaveren vil bli fradømt retten til å drive serveringsstedet etter straffelovens § 29 nr 2. I henhold til matloven skal det sentrale, regionale eller lokale mattilsynet føre tilsyn og fatte nødvendige vedtak for gjennomføring av bestemmelsene gitt i eller i medhold av loven. Dersom påleggene ikke etterkommes, det er ukjent hvem som er ansvarlig eller det er nødvendig å få gjennomført tiltak raskt, kan tilsynsmyndigheten selv gjennomføre tiltak.

Ved skjenking til mindreårige, overskjenking mv. er det et legitimt behov for å gi klare signaler om at slike lovbrudd er alvorlige og uakseptable. På den annen side kan det stilles spørsmålstegn ved om det er umiddelbar fare for liv og helse eller om det er andre hensyn til stede som rettferdiggjør fravær av enkelte av de rettssikkerhetsgarantier som forvaltningslovens generelle regler oppstiller. Myndighet til å inndra bevilling på stedet vil føre til at vanlige regler om kontradiksjon må fravikes. På denne bakgrunn bør en eventuell mulighet til å fatte vedtak om straksreaksjon ved overtredelse av alkohollovens bestemmelser om overskjenking, salg og skjenking til mindreårige mv. etter departementets syn utformes slik at den i størst mulig grad ivaretar de rettssikkerhetsgarantier som forvaltningslovens bestemmelser om enkeltvedtak gir og kun i den grad det er nødvendig.

3.7.3 Beskrivelse av en eventuell ordning for umiddelbar inndragning av bevilling på stedet – innledende vurderinger

For å effektivisere kontrollen og sikre etterlevelse av regelverket kan kommunene gis mulighet til å gi salgs- og skjenkekontrollører myndighet til umiddelbar inndragning av bevilling. Departementet antar at det i så fall vil være hensiktsmessig med en frivillig forsøksordning med varighet på for eksempel tre år. Man kan tenke seg at kommuner som ønsker å prøve ut en slik ordning, må søke om og få tillatelse fra Helsedirektoratet. Reglene om kontrollørers inndragningsmyndighet bør etter departementets syn fastsettes i forskrift og inneholde tilstrekkelig detaljerte bestemmelser om saksbehandling. Dersom en slik ordning blir midlertidig, fremstår

det som mest hensiktsmessig med forskriftsregulering. Utfyllende regler om kontroll av salgs- og skjenkesteder er gitt i alkoholforskriften, også dette tilsier at en eventuell inndragelsesmyndighet for kontrollørene forskriftsfestes. Det dreier seg videre om et regelverk som henvender seg til kommunene og bevillingshaver, og disse er pliktige til å sette seg inn i regelverket. På den bakgrunn er det etter departementets syn ikke nødvendig å fastsette reglene i lovs form av hensyn til reglernes tilgjengelighet. Det presiseres at man naturlig nok må sikre tilstrekkelig hjemmel for slik forskrift i alkoholloven. En midlertidig ordning bør evalueres. Dersom en slik ordning fungerer hensiktsmessig og bidrar til en effektivisert kontroll, kan forskriften fastsettes permanent.

Etter departementets syn er det mulig å forskriftsfeste ovennevnte på forskjellige måter. Man kan gjennom en vid og generell forskrift gi kommunene kompetanse til å gi kontrollørene myndighet til umiddelbar inndragning uten at man i større grad oppstiller nærmere bestemmelser, men overlate til kommunene å utforme retningslinjer og ta stilling til hva kontrollen skal omfatte og hvordan inndragning skal foregå. Alternativt kan man gi utfyllende bestemmelser om slik midlertidig inndragning. Departementet mener at det bør gis utfyllende bestemmelser. Hensynet til skjenkestedenes rettssikkerhet og ønsket om å gjøre regelverket så oversiktlig og enkelt som mulig for kommunene tilsier en mer detaljert regulering. Etter alkoholloven § 1-9 kan departementet gi forskrift om kontroll og om utøvelsen av denne. Eventuelle krav knyttet til kontrollen kan gis med hjemmel i denne bestemmelsen. Et forslag om å gi kommunene kompetanse til å gi kontrollørene myndighet til å fatte vedtak om umiddelbar inndragning av bevilling kan imidlertid ikke gis med hjemmel i § 1-9. Slik hjemmel kan tenkes tatt inn i alkoholloven § 1-8 første ledd. En slik hjemmel bør gi departementet hjemmel til å gi forskrift om kommunenes inndragning av salgs- og skjenkebevillinger, og i slik forskrift gi kommunene kompetanse til å gi umiddelbar inndragningskompetanse til kontrollører.

3.7.4 Nærmere om mulig utforming av en eventuell ordning for umiddelbar inndragning på stedet

Man kan i forskrift gi kommunene mulighet til å søke Helsedirektoratet om å få gi kompetanse til kontrollørene til å fatte vedtak om umiddelbar inndragning av kommunal bevilling til skjenking og salg av alkoholholdig drikk ved overtredelse av sentrale bestemmelser i alkoholloven. Departementet ser at det kan være nødvendig å forutsette at kontrollørene er tilstrekkelig kvalifisert til å fatte slikt vedtak, ut over de krav alkohollovgivningen i dag stiller til opplæring av kontrollører. Umiddelbare vedtak vil innebære at enkelte av forvaltningslovens bestemmelser om enkeltvedtak må fravikes. Det er derfor avgjørende at kommunen stadfester vedtakene innen rimelig tid.

Departementet antar at det vil være hensiktsmessig at ordningen er frivillig, det vil si at kommunene selv må vurdere om det er behov for en slik kompetansetildeling til kontrollørene. En slik frivillighet er i samsvar med kommunenes frihet på det alkoholpolitiske området og åpner for å vurdere kontroll og inndragelse ut fra lokale forhold. Departementet foreslår i så fall at kommuner som ønsker å prøve ut en slik ordning, må godkjennes av Helsedirektoratet. Dette vil være viktig for å sikre at

opplæringen av kontrollørene er tilstrekkelig på bakgrunn av de krav som må stilles til en kontrollør, som også skal ha vedtakskompetanse.

For å legge til rette for evaluering av ordningen foreslår departementet at kommuner som deltar i ordningen, skal ha rapporteringsplikt og plikt til å avgi opplysninger til Helsedirektoratet. Gjennom årlig rapportering og evt. innhenting av tilleggsopplysninger vil man få informasjon som kan indikere om ordningen faktisk bidrar til en effektivisering av kontrollen og om den bidrar til en sterkere etterlevelse av regelverket. Rapporteringsplikten vil omfatte innrapportering av antall vedtak fattet av kontrollører, vedtakenes varighet, overtredelsens art og alvorlighetsgrad. Videre vil kommunene måtte innrapportere på den videre behandlingen av slike saker i kommunen, herunder hvorvidt det er fattet nytt vedtak om ytterligere inndragelse.

Kontroll av salgs- og skjenkebevillinger etter § 1-9 i alkoholoven skal omfatte alle alkoholovens bestemmelser, bestemmelser i tilhørende forskrifter og eventuelle bevillingsvilkår. Umiddelbar inndragning av bevilling på grunnlag av vedtak fattet av kontrollør er en alvorlig reaksjonsform. Et vedtak fattet på stedet og i umiddelbar tilknytning til overtredelsen vil gi liten mulighet for kontradiksjon, ved at bevillingshavers mulighet til å gjøre seg kjent med og eventuelt imøtegå funn av brudd på lovgivningen og et eventuelt vedtak vil være begrenset. Etter dette bør en slik reaksjonsmulighet etter departementets syn bare benyttes ved overtredelse av bestemmelser som har særlig sammenheng med alkoholovens formål – overtredelser hvor det er særlig viktig at bruddet opphører øyeblikkelig. Forskrift om omsetning av alkoholholdig drikk mv. § 9-4 første punktum fastsetter at kontrollen særlig skal omfatte aldersbestemmelser, salgs- og skjenketidsbestemmelser og forbudet mot å selge og skjenke til åpenbart berusede personer, da disse forholdene anses å ha særlig sammenheng med alkoholovens formål og kan innebære umiddelbar alvorlig skade. Etter departementets syn bør de samme forholdene kunne føre til umiddelbar inndragning av bevilling.

Overtredelse av skatte-, avgifts- og regnskapslovgivningen omfattes av vandelskravet i alkoholoven § 1-7b og er derfor relevant for kommunestyrets vurdering av om bevilling skal inndras. Etter departementets syn bør slike overtredelser ikke gå upåaktet hen, men slike overtredelser tilsier ikke en like umiddelbar reaksjon. Etter departementets syn bør det ikke åpnes for umiddelbar inndragning av bevilling på stedet ved avdekkelse av overtredelser av skatte-, avgifts- og regnskapslovgivningen.

Departementet har vurdert om det bør oppstilles minstekrav til overtredelsens alvorlighet, men har kommet til at dette ikke er hensiktsmessig. For det vil første vil det være problematisk å utforme generelle normer på dette, da hvert tilfelle må vurderes konkret, og da vurderingen av alvorlighet vil avhenge av mange forskjellige faktorer, herunder om det er snakk om en eller flere overtredelser. For det andre vil et minstekrav kunne legge begrensninger på kommunenes frihet til selv å utforme grensene for hvilken norm som skal legges til grunn for inndragning av salgs- og skjenkebevillinger.

En slik ordning gir kontrollørene myndighet til å fatte umiddelbart vedtak. Det må foretas en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle av om en overtredelse bør føre til

inndragning av bevilling, og vurderingen bør etter departementets syn også inkludere en vurdering av om inndragelsen skal være umiddelbar, dvs. om vedtak skal fattes på stedet. En slik vurdering vil måtte omfatte en avveining mellom overtredelsens alvorlighet og konsekvensene av inndragelse av bevillingen. Etter dette vil det etter departementets syn ikke være hensiktsmessig å pålegge en kontrollør plikt til å fatte umiddelbart vedtak. Kontrollører som er gitt myndighet til å fatte umiddelbare vedtak, vil derfor alternativt kunne avgi kontrollrapport til kommunen som så på alminnelig måte vil måtte vurdere om de dokumenterte overtredelsene av alkoholloven er av en slik art at inndragningsvedtak skal fattes.

Etter departementets syn bør kontrollører kunne inndra både kommunale salgsbevillinger og kommunale skjenkebevillinger. Når det gjelder overtredelser som har særskilt sammenheng med alkohollovens formål, er det etter departementets syn ikke grunnlag for å skille mellom reaksjonene på disse bevillingene. Både alminnelige bevillinger og bevillinger gitt for en enkelt bestemt anledning, bevillinger gitt for en bestemt del av året og ambulerende bevillinger bør omfattes av ordningen. Etter departementets syn er det grunn til å tro at en slik reaksjonsform kan vise seg effektiv nettopp ved de kortvarige bevillingstypene. Når det gjelder ambulerende bevillinger etter alkoholloven § 4-5 vil det ikke være hensiktsmessig å inndra bevillinger for lengre periode enn for resten av den enkeltanledning hvor overtredelsen(e) av alkoholloven skjedde. Alkoholloven kapittel 5 omhandler de statlige skjenkebevillingene - bevilling til å skjenke på fly, tog og skip og bevilling til å skjenke i Forsvarets befalsmesser m.v. Behandling av søknader om slike skjenkebevillinger er lagt til Helsedirektoratet og fylkesmennene. Kontrollen utføres av den som er tillagt innvilgelsesmyndighet, med unntak av kontroll av skjenkebevillinger til deler av befalsmessene, som er underlagt kommunal kontroll. Departementet mener at en midlertidig prøveordning med umiddelbar inndragning ikke bør omfatte de statlige bevillingstypene. Dersom en prøveordning viser at tiltaket er effektivt og det derfor besluttet å videreføre ordningen på permanent basis, vil departementet kunne vurdere å utvide den til øvrige bevillingstyper.

Etter alkoholforskriften § 9-3 er kommunene ansvarlige for at kontrollørene får den nødvendige opplæring for å kunne ivareta sine (kontroll-)oppgaver. Etter departementets syn vil kompetanse til å fatte midlertidig inndragningsvedtak kreve ytterligere opplæring, for eksempel om forvaltningsrettslige regler og vurdering av bevis. Departementet vurderer § 9-3 slik at den også kan sies å omfatte eventuelle nye kvalifikasjoner. Departementet vil imidlertid presisere at det å gi vedtakskompetanse til kontrollørene vil øke kravene til opplæringen. Dette gjelder både opplæring i bevismessige forhold (hvordan dokumentere overtredelser mv.) og opplæring i kommunens retningslinjer for salgs- og skjenkebevillingspolitikken. Dersom man skal ha en prøveordning der Helsedirektoratet skal vurdere søknader fra kommuner som ønsker å delta i prøveordningen, bør direktoratet sette opp kriterier som må være til stede for at kontrollørene kan sies å ha tilstrekkelig opplæring.

Kommunen kan etter alkoholloven § 1-8 inndra bevilling for alt fra en dag til ut bevillingsperioden. Spørsmålet er om det bør settes nedre eller øvre grense for inndragningens lengde ved umiddelbar inndragning foretatt av kontrollører. Etter departementets syn bør det ikke settes en nedre grense for inndragningens lengde.

Formålet med en umiddelbar inndragelse vil være å stoppe den ulovlige virksomheten og signalisere alvorligheten av overtredelsen. Dette formålet må sies å være oppnådd uavhengig av om bevilling kun inndras for resten av dagen. Det vil være i bevillingshavers disfavør om det skulle settes en nedre grense. Videre vil det være unaturlig at kontrollørene ikke skal kunne stå fritt til å velge den minst inngripende tidsperiode. At kommunene ikke har noen nedre grense for vedtakets varighet, tilsier også at det ikke bør være en slik nedre grense for kontrollørene.

3.7.5 Forholdet til kommunens behandling av sakene

Da muligheten for å gi en umiddelbar inndragningsmyndighet til kontrollører får betydning for blant annet bevillingshavers kontradiksjon og kan bidra til at beslutningen ikke har samme nærhet til lokale alkoholpolitiske hensyn som alminnelige inndragningsvedtak, er det departementets syn at vedtak fattet av kontrollører bør behandles på ny av kommunen etter dagens regelverk, og at slik behandling må finne sted innen rimelig tid. Kommunen vil kunne stadfeste, utvide eller forkorte lengden på inndragelsen. Dette vil bidra til å opprettholde kommunenes frihet til å utforme en lokal alkoholpolitikk, sørge for å opprettholde kommunene som ansvarlig myndighet ved at de må vurdere saken og gi kommunene mulighet til å vurdere om overtredelsen – evt. sammen med andre overtredelser for eksempel av skatte- og avgiftslovgivningen – er av en slik karakter at det er behov for ytterligere reaksjon. Videre tilsier kontradiksjonsretten at det bør foretas en ny vurdering av saken etter at bevillingshaver har fått tilstrekkelig anledning til å uttale seg.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på hva som vil være ”innen rimelig tid”. Etter departementets syn bør tidsperspektivet på den ene siden gi kommunene tilstrekkelig tid til å forberede og behandle saken. På den annen side viser departementet til at dersom kontrollørene skal gis mulighet til å fatte vedtak om inndragelse for hele perioden det tar for kommunestyret å behandle saken, tilsier bevillingshavers rettigheter, herunder kontradiksjon, at det ikke går for lang tid fra det vedtaket er fattet til endelig behandling av saken finner sted. Departementet understreker at dette ikke vil innebære merarbeid for kommunene, da kommunene etter dagens regelverk må vurdere inndragning etter kontroll. Kommunene vil ved fornyet behandling kunne stadfeste inndragelsen og dens lengde, forkorte inndragelsens lengde eller fatte vedtak om inndragelse for en lengre periode, herunder ut bevillingsperioden. Det kan også tenkes at kommunen kan komme til at et vedtak fattet av kontrollør ikke er gyldig eller i uoverensstemmelse med den alkoholpolitikken kommunen ønsker. I forbindelse med kommunenes behandling vil kommunen også se på forhold som ikke kan føre til inndragning på stedet, men som har betydning for vurderingen, blant annet om det foreligger brudd på skatte- og avgiftslovgivningen som får betydning for vandelsvurderingen. Her kan det forekomme regelverksbrudd som kontrollørene ikke kan legge vekt på ved en inndragelse, men som tilsier at bevilling bør inndras. Etter departementets syn tilsier dette at sakene uten unntak må vurderes av kommunen.

Etter forvaltningsloven § 16 tredje ledd, bokstav a kan varsel om vedtak unnlates, dersom slik varsling ikke er praktisk mulig eller vil medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres. Dette vil være tilfellet ved umiddelbart vedtak om inndragelse

fattet av kontrollør. På den annen side er det departementets syn at representant for bevillingshaver, typisk styrer eller stedfortreder, må kontaktes av kontrollørene under eller etter endt kontroll og få mulighet til å gi umiddelbare kommentarer til kontrollørenes funn. Disse kommentarene må vurderes av kontrollørene før vedtaket fattes.

Det følger av forvaltningsloven § 23 at et enkeltvedtak skal være skriftlig om ikke dette av praktiske grunner vil være særlig byrdefullt for forvaltningsorganet. Det er departementets syn at kravet om skriftlighet bør overholdes. Kommunen bør utarbeide skjema eller lignende som kontrollørene kan nytte til dette formål.

Etter departementets syn må forvaltningsloven §§ 24 og 25 følges også der kontrollører fatter umiddelbart vedtak. Skjema eller lignende utarbeidet av kommunen kan lette dette arbeidet.

Enkeltvedtak kan påklages. Slik departementet ser det, vil kommunens mulighet til å gi slik vedtaksmyndighet til kontrollørene innebære at kontrolløren, dersom han eller hun fatter vedtak om inndragelse av bevilling, må sidestilles med organet kontrolløren fatter vedtak etter fullmakt fra. Man kan tenke seg en løsning der et vedtak om inndragning av bevilling fattet av kontrollør, kan påklages til fylkesmannen etter alkoholovens § 1-16. Fylkesmennene vil kunne foreta en lovlighetskontroll av vedtak, på lik linje med vedtak fattet av kommunestyret eller den kommunestyret har gitt fullmakt til å fatte slikt vedtak. Departementet mener imidlertid at kontrollørens og kommunens vedtak må sees i sammenheng, slik at det ikke blir adgang til å påklage begge vedtakene. Kommunen må ved sin behandling av saken vurdere kontrollørens vedtak. Etter departementets syn kan klage som hovedregel ikke gi oppsittende virkning – det ville undergrave hensikten med ordningen. Departementet viser til at klageadgangen som følger av alkoholoven § 1-16 er snevrere enn klageadgang etter forvaltningsloven. Ved at kontrollører får kompetanse til å fatte vedtak, kan man spørre om argumentene for en slik snever klageadgang står seg. Etter departementets syn bør den begrensede klageadgangen opprettholdes, men det forutsettes at kommunene gir kontrollørene tilstrekkelig veiledning i alkoholpolitiske retningslinjer, jf. ovenfor i kapittel 3.7.4. At kommunene skal vurdere kontrollen og et eventuelt vedtak og at kontrollørene sidestilles med organet de fatter vedtak på vegne av, tilsier etter departementets syn at den begrensede klageadgangen opprettholdes, og at en eventuell klage til Fylkesmannen må avvende kommunens vedtak.

Det kan tenkes at kontrollørens vedtak ikke stadfestes, at det endres til bevillingshavers gunst eller at kontrollørens vedtak ikke er rettmessig. I slike tilfeller kan man stille spørsmål ved om kommunen har erstatningsansvar for en eventuell tapt inntekt som følge av at et salgs- eller skjenkested har fått av inndragningen. Rettsteori på området synes uavklart når det dreier seg om det offentliges erstatningsansvar, både hva angår et eventuelt arbeidsgiveransvar og et objektivt erstatningsansvar. Det som synes klart er at det offentlige kan bli erstatningsansvarlig ved rettsstridige vedtak. Dersom man mister en bevilling fordi det er tatt utenforliggende hensyn, kan dette føre til erstatningsansvar, jf. Rt. 1933, s. 548 (rådhushospitsdommen). Det synes likevel som om det på dette området ofte vil være vanskelig å dokumentere at dersom vedtaket ikke hadde manglet, ville man kommet til et annet resultat i og med den store

frihet kommunene har på dette området. Det synes uklart i hvilken grad det offentlige kan få arbeidsgiveransvar, da den som utøver myndigheten ofte blir sidestilt med organet den/de utøver myndighet på vegne av. Dette vil trolig også gjelde i dette tilfellet. Dersom et vedtak er rettsstridig, vil det altså kunne oppstå et erstatningsansvar for kommunen, dersom det er sannsynlig at vedtaket ville gitt et annet resultat, dersom det ikke heftet feil eller mangler ved det og det foreligger årsakssammenheng.

Utgangspunktet for den fornyede behandlingen er at de alminnelige bestemmelsene i forvaltningsloven med de presiseringer som er gjort i alkoholloven og alkoholforskriften, gjelder. Bevillingshaver varsles om kommunens fornyede behandling og gis en frist for å uttale seg. Departementet foreslår at man i en eventuell forskrift klargjør at alkoholforskriftens § 9-6 gjelder, da denne bestemmelsen etter departementets syn i tilstrekkelig grad ivaretar bevillingshavers behov for informasjon og mulighetene for kontradiksjon i forbindelse med kommunens endelige behandling av saken.

Forholdet til enkelte av forvaltningslovens regler om enkeltvedtak er gjennomgått ovenfor. For øvrig vil forvaltningslovens regler om enkeltvedtak gjelde fullt ut for midlertidige inndragelsesvedtak fattet av kontrollører, med de unntak som følger av alkoholloven og alkoholforskriften, herunder begrenset klageadgang. Det bør av en eventuell forskrift fremgå hvilke unntak som gjøres fra forvaltningsloven, samt at disse unntakene må sikres tilstrekkelig hjemmel i alkoholloven.

3.7.6 Evaluering

Departementet foreslår at en slik eventuell prøveordning evalueres. For å sikre tilstrekkelig tid for evaluering samt etterfølgende vurdering av om ordningen skal videreføres innen prøveordningen utløper, antar departementet at en slik eventuell ordning bør prøves ut i tre år. Dersom man ser at forskriften har den ønskede virkning, vil departementet kunne foreslå at den vedtas på nytt uten tidsbegrenset varighet innen utløpet av de tre årene.

Helse- og omsorgsdepartementet ber særskilt om høringsinstansenes tilbakemelding på om det bør innføres en ordning som skissert i dette kapitlet.

4 Lokale produsenter av alkoholholdige drikkevarer

4.1 Kort om forslaget

Departementet foreslår en ny og forenklet ordning for tilvirkning av alkoholholdig drikk som inneholder inntil 4,7 volumprosent alkohol for salg i egen virksomhet.

Hovedelementene i forslaget er:

- Kommunen kan etter en skjønnsmessig vurdering utvide en salgsbevilling til også å omfatte tilvirkning av drikk som inneholder inntil 4,7 volumprosent alkohol for salg i egen virksomhet.
- Utvidelsen kan skje samtidig med at salgsbevilling gis eller på et senere tidspunkt.
- Det åpnes for samproduksjon der samme bevillinghaver har både salgsbevilling utvidet til å omfatte tilvirkning for salg i egen virksomhet og skjenkebevilling utvidet til å omfatte tilvirkning for skjenking i egen virksomhet.
- Det foreslås ikke særskilt bevillingsgebyr knyttet til ordningen.

Forslaget representerer et begrenset unntak fra alkoholoven kapittel 6, som bestemmer at all tilvirkning av alkohol, med unntak av tilvirkning av øl og vin til eget bruk, krever statlig tilvirkningsbevilling.

Forslaget speiler de allerede eksisterende ordningene med utvidet skjenkebevilling med rett til import eller tilvirkning for skjenking i egen virksomhet og utvidet salgsbevilling med rett til import eller tilvirkning for salg i egen virksomhet, se ot.prp. nr. 42 (2001-2002).

4.2 Bakgrunn

I Innst. S. nr. 184 (2006-2007), jf. Dok. 8: 37 (2006-2007), ber komiteens flertall, bestående av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet departementet om ”å vurdere endringer i alkoholoven der salg av egenproduserte produkter som inneholder inntil 4,75¹ volumprosent kan selges i kraft av utvidet detaljomsetningsbevilling i tilknytning til produksjonsstedet på bestemte vilkår, og komme tilbake til Stortinget med eventuelle lovendringsforslag”.

Forslagsstillerne til Dok. 8: 37 (2006-2007) framholdt at det de siste årene har vokst fram en bred politisk forståelse for at satsing på lokal produksjon av mat og drikke basert på lokale råvarer vil være en viktig og avgjørende bidragsyter for framtiden for norsk landbruk, reiselivsnæringen og ikke minst for levende og aktive bygdesamfunn i hele landet. Forslagsstillerne framholdt videre at det er store utfordringer for lokale produsenter i å få produktene sine omsatt gjennom de omsetningsledd som alkoholoven i dag åpner for.

Ved behandlingen av forslaget viste komiteen til at ”dagens alkohollov inneholder en regel som åpner for utvidelse av en kommunal skjenkebevilling til også å omfatte tilvirkning av alkoholholdig drikk som ikke er brennevin. Bevillingshaver kan produsere alkoholholdig drikk, men kun for skjenking i egen virksomhet. Regelen ble innført i 2003 for primært å fremme potensialet som ligger i lokale tradisjoner og næringsutvikling generelt og forholdet til lokal mat, drikke og turisme spesielt”.

¹ I det følgende legges en volumgrense på inntil 4,7 til grunn, jf. at det i alkoholoven fra 1. juli 2005 kun benyttes en desimal.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, ”viser til at det følger av alkoholloven at dersom den lokale produsenten ønsker å selge sitt produkt til besøkende turister, kreves for det første alminnelig tilvirkningsbevilling og dernest at produsenten enten selv har detaljsalgsbevilling eller selger produktene til noen som har detaljsalgsbevilling. Dersom produsenten selv skal kunne få detaljsalgsbevilling, må drikken inneholde inntil 4,75 volumprosent alkohol. I tillegg må lokalene der produktet tilvirkes og eventuelt skjenkes fra, være atskilt fra salgslokalet”.

4.3 Gjeldende rett

4.3.1 Produksjon av alkoholholdig drikk

Produksjon av alkoholholdig drikk kan i dag skje på følgende grunnlag:

- Alminnelig tilvirkningsbevilling, jf. alkoholloven § 6-1

Tilvirkningsbevilling gis av staten ved Helsedirektoratet. Det stilles vilkår om uklanderligandel, tilfredsstillende sikkerhet for oppfyllelse av krav på alkoholavgift, tilfredsstillende sikring av varelager og at bevillingshaver ikke kan drive annen virksomhet som er uforenlig med tilvirkning av alkoholholdig drikk. Bevilling skal gis dersom vilkårene er oppfylt, jf. § 6-2. Bevillingen kan omfatte alkoholholdig drikk som ikke er brennevin, brennevin eller all alkoholholdig drikk. Bevilling gir rett til engrossalg av de produserte varene. Bevilling gis inntil videre.

- Utvidet skjenkebevilling, jf. alkoholloven § 4-2

Rett til tilvirkning som utvidelse av skjenkebevilling gis av kommunen. Det stilles ingen ytterligere krav enn de som stilles til skjenkebevillingen (andel). Det er opp til kommunen å vurdere om det er ønskelig å gi slik bevilling, dersom vilkårene er oppfylt. Bevillingen kan omfatte alkoholholdig drikk som ikke er brennevin. Bevilling gir rett til skjenking i egen virksomhet. Bevilling gis for maksimalt fire år, dvs. at bevillingen løper ut senest 30. juni året etter neste kommunestyrevalg.

Det går fram av ovennevnte at de to grunnlagene for rett til tilvirkning av alkoholholdig drikk er svært ulike. Tabellen under sammenstiller dette.

		Alminnelig tilvirkningsbevilling, jf. alkoholloven § 6-1	Utvidet skjenkebevilling, jf. alkoholloven § 4-2
Krav	Vandel	X	X
	Sikkerhet for avgifter	X	
	Sikring av varelager	X	
	Annen	X	

	virksomhet		
Hvis krav er oppfylt		Skal få bevilling	Kan få bevilling
Bevillingsmyndighet		Staten ved Helsedirektoratet	Kommunen
Bevillingens varighet		Inntil videre	Maksimalt fire år
Bevillingens omfang		Alkoholholdig drikk som ikke er brennevin, brennevin eller all alkoholholdig drikk	Alkoholholdig drikk som ikke er brennevin
Rettigheter		Kan drive engrossalg til andre med rett til engrossalg eller til bevillingshavere. Kan ikke selge eller skjenke varen til privatperson.	Kan skjenke i egen virksomhet. Kan ikke selge varen verken til privatperson eller virksomheter med rett til engrossalg.

4.3.2 Salg² av alkoholholdig drikk

Salg av alkoholholdig drikk som inneholder 4,7 volumprosent eller mindre, kan skje på grunnlag av kommunal salgsbevilling, jf. alkoholloven § 3-1 annet ledd. Salg av alkoholholdig drikk som inneholder over 4,7 volumprosent alkohol, kan foretas av AS Vinmonopolet på grunnlag av kommunal bevilling, jf. alkoholloven § 3-1 første ledd. I tillegg er det særlige bestemmelser for salg av alkoholholdig drikk på flyplasser.

Den som har tilvirket alkoholholdig drikk etter alkoholloven § 6-1 eller § 4-2, jf. ovenfor i kapittel 1.2.1, kan ikke selv oppnå rett til salg av drikk som inneholder over 4,7 volumprosent alkohol, jf. AS Vinmonopolets enerett.

Den som har tilvirket alkoholholdig drikk, kan selv oppnå rett til salg av drikk som inneholder 4,7 volumprosent alkohol eller mindre, dersom vedkommende søker om og får kommunal salgsbevilling. Vedkommende kan kun selge varer som er levert av en som har tilvirknings- eller salgsbevilling eller som kan drive engrossalg, eller som er innført med hjemmel i tredje ledd eller av AS Vinmonopolet med hjemmel i § 2-1 annet ledd, se alkoholloven § 3-1 sjette ledd. Vedkommende kan ikke selge varer han selv har produsert i kraft av utvidet skjenkebevilling, da slik utvidelse ikke gir rett til engrossalg – kun til skjenking i egen virksomhet.

² Alkoholloven definerer ”salg” som overdragelse av alkoholholdig drikk til forbruker mot vederlag for drikking utenfor salgsstedet, jf. alkoholloven § 1-4 første ledd. Dette i motsetning til ”skjenking” som i annet ledd defineres som salg for drikking på stedet.

4.4 Vurderinger

Spørsmålet som her reiser seg, er om det er behov for og hensiktsmessig å innføre bestemmelser som gjør det enklere for produsenter av alkoholholdig drikk å foreta direkte salg av produktene til forbruker. Det presiseres at vurderingene gjelder evt. salg av drikk som inneholder 4,7 volumprosent alkohol eller mindre. Drikk som inneholder over 4,7 volumprosent alkohol, omfattes av AS Vinmonopolets detaljsalgsmonopol.

I kapittel 4.4.1 behandles spørsmålet om det er behov for og hensiktsmessig med forenkling for den som tilvirker i kraft av utvidet skjenkebevilling eller andre som ønsker å selge egenprodusert alkohol uten å ha statlig tilvirkningsbevilling. I kapittel 4.4.2 behandles spørsmålet om det er behov for og hensiktsmessig med forenkling for den som tilvirker i kraft av statlig tilvirkningsbevilling.

4.4.1 Tilvirkning etter utvidet kommunal bevilling

I dag kan lokale varer produseres i kraft av utvidet skjenkebevilling. Utgangspunktet for den som har slik rett til tilvirkning, er at vedkommende har en alminnelig kommunal skjenkebevilling. Denne er utvidet til å gi rett til tilvirkning for skjenking i egen virksomhet. Varer som er tilvirket etter utvidet skjenkebevilling, kan ikke omsettes på annen måte, verken til privatpersoner eller til grossister. Det betyr at det etter dagens regelverk ikke er mulig å selge slike varer.

Departementet mener at det vil være hensiktsmessig å legge til rette for at drikk som inneholder inntil 4,7 volumprosent alkohol som er tilvirket i kraft av utvidet skjenkebevilling, også skal kunne selges i egen virksomhet. Det er forståelig at det er ønskelig å kunne tilby kunden å kjøpe med seg varen hjem, ikke kun skjenke varen for konsum på stedet.

En ordning som åpner for slikt salg, må ivareta de kontrollhensyn som gjør seg gjeldende ved omsetning av alkoholholdig drikk.

Departementet har vurdert om rett til salg av slike produkter kan gis som nok et tillegg til den kommunale skjenkebevillingen. Det er flere forhold som taler mot en slik ordning.

For det første: Alkoholloven skiller av kontrollhensyn skarpt mellom salg og skjenking, jf. § 1-4. Salgsbevilling gir rett til salg av vare som skal tas med for senere konsum, og bevillingsmyndigheten skal blant annet kontrollere at varen ikke konsumeres på stedet. Skjenkebevilling gir rett til skjenking for konsum på stedet, og bevillingsmyndigheten skal kontrollere at bevillingshaver sørger for at skjenkingen skjer i kontrollerte former og at varen ikke bringes vekk fra skjenkestedet. Det følger derfor av loven at salg og skjenking ikke kan skje i samme lokale, jf. § 3-1 annet ledd, fjerde punktum og § 4-1 første ledd, første punktum.

Departementet mener at kontrollhensyn tilsier at kravet om fysisk adskilt salg og skjenking må opprettholdes. Departementet mener videre at det ikke er hensiktsmessig å utvide en skjenkebevilling med en rett til salg som skal gjelde for et annet

fysisk lokale enn det som skjenkebevillingen gjelder for. Departementet mener at det er grunn til å opprettholde ikke bare et fysisk, men også et juridisk skille mellom salgs- og skjenkebevillinger. Departementet er derfor kommet til at det ikke er hensiktsmessig å foreslå en ordning hvor rett til salg av produkter som er tilvirket i kraft av utvidet skjenkebevilling, kan gis i kraft av nok en utvidelse av den samme skjenkebevillingen.

For det andre: Departementet mener at dersom man først skal tilrettelegge for salg av egenprodusert vare i kraft av en forenklet ordning for tillatelse til tilvirkning, så må denne ordningen gjelde uavhengig av om vedkommende produsent også ønsker rett til å skjenke den egenproduserte varen.

Departementet foreslår at det innføres en ny ordning som gir mulighet til å søke om å få salgsbevilling utvidet til også å gjelde tilvirkning av alkoholholdig drikk som inneholder inntil 4,7 volumprosent alkohol for salg i egen virksomhet. Slik søknad vil kunne fremmes enten vedkommende allerede har rett til tilvirkning i henhold til utvidet skjenkebevilling eller ikke. Se nærmere om forslaget i kapittel 4.5.

4.4.2 Statlig tilvirkningsbevilling

Innehaver av statlig tilvirkningsbevilling har ikke rett til å selge de tilvirkede varene direkte til forbruker.

Lovens system innebærer at enhver tillatelse til salg eller skjenking bør gis av kommunen. Departementet anser det som uaktuelt å gi den statlige bevillingsmyndigheten myndighet til å gi tillatelse til salg av egne produkter til forbruker. Dette ville bryte med hensynet til det lokale selvstyret og dermed med alkohollovens system.

Det blir spørsmål om man kan gi en kommunal salgstillatelse som et tillegg til den statlige tilvirkningsbevillingen. Departementet mener at en slik ordning vil være uhensiktsmessig. En slik ordning ville føre til en uheldig sammenblanding av bevillingsmyndighet og kontrollansvar.

Departementet vil bemerke at produsenter med statlig tilvirkningsbevilling uansett ikke har samme behov for en forenklet ordning som lokale produsenter som ikke har statlig tilvirkningsbevilling. Statlige tilvirkere har rett til engrossalg og har derfor mange muligheter for å sikre omsetning av varen. Dette står i motsetning til den som produserer i kraft av tillegg til skjenkebevilling, som per i dag kun kan omsette varen ved å skjenke den i egen virksomhet.

Det foreslås etter dette ingen endringer med hensyn til statlige tilvirkeres rett til omsetning av den tilvirkede varen.

4.5 Nærmere om forslaget om ny ordning for utvidet salgsbevilling

Departementet foreslår at lokalprodusert drikk som inneholder inntil 4,7 volumprosent alkohol, skal kunne selges i kraft av utvidet kommunal salgsbevilling. I det følgende beskrives ordningen nærmere. Ordningen er ment så langt det passer å speile de

allerede eksisterende ordningene for tilvirkning og innførsel i kraft av utvidede salgs- og skjenkebevillinger.

4.5.1 Generelt om ordningen

Departementet foreslår ingen særskilt regulering av vandelsvurdering mv. i forbindelse med kommunens behandling av søknader om tillatelse til tilvirkning. Det foreslås ikke å stille andre eller strengere krav til vandel for bevillingshaver eller styrer og stedfortreder i forbindelse med søknad om tilvirkningstillatelse i tillegg til salgsbevillingen, enn det som gjelder for salgsbevillingen alene. Det er imidlertid en forutsetning at bevillingshaver til enhver tid fyller vilkårene for å inneha salgsbevillingen. Av dette følger blant annet at bevillingsmyndigheten når som helst i løpet av bevillingsperioden kan foreta ny vandelsvurdering av bevillingshaver. Bevillingsmyndigheten kan også undersøke om andre vilkår for den gitte bevilling er i orden, og i denne forbindelse innhente uttalelse fra politiet eller skatte- og avgiftsmyndighetene. Se også alkoholloven § 1-15 om opplysnings- og meldeplikt. En søknad om tillatelse til tilvirkning, som ikke mottas samtidig med søknad om salgsbevilling, kan være en god anledning for kommunen til å foreta en ny undersøkelse og vurdering av om vandelskrav mv. er oppfylt. Loven pålegger imidlertid ikke bevillingsmyndigheten noen plikt til å gjøre dette.

Tillatelsen til tilvirkning foreslås knyttet til salgsbevillingen. Det betyr bl.a. at den vil følge salgsbevillingen ut bevillingsperioden, med mindre en alminnelig bevilling bare er utvidet for en enkelt bestemt anledning, jf. § 1-6. Videre betyr det at inndragning av en salgsbevilling også omfatter en eventuell tillatelse til tilvirkning. Overtredelser av alkoholloven eller annen lovgivning i forbindelse med tilvirkningen må med andre ord vurderes i forhold til bestemmelsene i § 1-8 om inndragning av salgsbevilling og eventuelt sanksjoneres med slik inndragning. Tilsvarende vil en inndragning av salgsbevillingen, uavhengig av årsak, også omfatte tilvirkningsdelen. Det ligger videre i alkohollovens system at kommunen etter utløp av bevillingsperioden står fritt til å vurdere også den del av bevillingen som gjelder tilvirkning på nytt ved søknad om ny (fortsatt) bevilling. Det er ingen automatikk i at en virksomhet som har hatt utvidet bevilling i en periode, også skal ha det i den neste.

Mulighet til utvidelse av bevilling knyttes til alminnelige salgsbevillinger. Tilsvarende ordningen med utvidet bevilling for innførsel for salg i egen virksomhet og ordningene med utvidet bevilling for tilvirkning eller innførsel for skjenking i egen virksomhet foreslås det at bevillinger gitt for en bestemt del av året eller for en enkelt bestemt anledning, jf. § 1-6 annet ledd, ikke skal kunne utvides til å omfatte tillatelse til tilvirkning for salg i egen virksomhet.

Departementet skal bemerke at innehaver av utvidet salgsbevilling vil måtte følge alminnelige bestemmelser knyttet til salgsbevillinger, jf. blant annet bestemmelsene knyttet til omsetningsgebyr, plikt til å føre alkoholfrie drikkevarer mv.

Det foreslås ikke særskilte gebyrer knyttet til ordningen.

Departementet skal videre bemerke at det som for øvrige bevillingstyper og tillegg vil være opp til bevillingsmyndigheten å vurdere om en slik bevillingskombinasjon er ønskelig i kommunen. Videre vil kommunen i det konkrete tilfellet vurdere om kontrollhensyn er godt nok ivaretatt (har de et opplegg som godt nok skiller mellom salg og skjenking slik at kontrollen kan ivaretas).

4.5.2 Salgsstedets helhetlige karakter og salgstilbud

Det er ikke departementets mening at enhver som ønsker det, skal omfattes av unntaket fra kravet om statlig tilvirkningsbevilling. Hovedregelen for virksomheter som driver tilvirkning av alkoholholdig drikk er og vil fortsatt være den statlige tilvirkningsbevillingen. Dette gjelder selv om bevillingshaver også driver et salgssted.

Departementet foreslår en bestemmelse som sier at en utvidelse av bevilling etter § 4-2 tredje ledd bare kan gis, dersom tilvirkningen vil skje ved et skjenkested og dersom tilvirkningen inngår som en del av dette stedets helhetlige tilbud og karakter. Dette tilsvarende ordning for utvidet skjenkebevilling.

Følgende avsnitt fra ot.prp. nr. 42 (2001-2002) om ny ordning for utvidet skjenkebevilling vil være veiledende for vurderingen så langt det passer:

”Begrepet helhetlig tilbud og karakter har ikke et gitt meningsinnhold. Hva som skal til for at vilkåret er oppfylt, må vurderes konkret i den enkelte sak. Ved vurdering av om vilkåret er oppfylt, kan bevillingsmyndigheten for eksempel legge vekt på hensynet til lokale tradisjoner. Dette vil bl.a. kunne fremme lokal kultur og turisme. Det stilles ikke krav om at råvarene til tilvirkningen av drikk er egenprodusert, for eksempel at produksjon av sider må foregå med egen dyrket frukt, men dette vil også være et moment ved vurderingen av helheten i tilbudet. Det kan videre legges vekt på om det er en historisk og kulturell sammenheng mellom tilvirkning, anvendelse og serveringsstedets øvrige tilbud. Videre må kommunen legge betydelig vekt på at stedet serverer både mat og drikke. Det kan også legges vekt på om tilbudet omfatter mer enn servering, for eksempel kulturelle aktiviteter, gjestens mulighet til deltakelse i innhøsting og produksjon mv. Lokal tilvirkning av alkoholholdig drikk vil, sammen med mat, produksjon og servering, serveringsstedets karakter, omgivelsene for øvrig og muligheten til å være tilstede under produksjonen, kunne være et sentralt element i en totalopplevelse. Denne opplistingen av vurderingsmomenter er ikke uttømmende. Det vil ikke være tilstrekkelig i seg selv at produksjon og skjenking av øl og vin kan skje på samme sted. Ordningen er ikke ment å omfatte barer/restauranter hvor en bevillingshaver ønsker å starte produksjon av alkoholholdig drikk, og dermed tilby eget «brygg» som en kuriositet, uten at dette inngår i et bredere og mer sammensatt serveringstilbud.

I tillegg til at kommunene skal vurdere helheten i stedets tilbud og karakter, vil alkohollovens alminnelige prinsipper om kommunenes skjønnsetøvelse gjelde også ved vurdering av søknad om slikt tillegg til salgsbevillingen. En kommune kan på

samme måte som ved vurdering av om salgsbevilling skal gis, legge vekt på andre lovlige hensyn og foreta alkoholpolitiske vurderinger.”

4.5.3 Tilvirknings- og salgslokale

Departementet foreslår at utvidelsen skal knyttes til det samme lokalet som salgsbevillingen, jf. alkoholloven § 3-1 annet ledd, tredje punktum. Tilvirkning etter den foreslåtte ordningen kan derfor bare skje i tilvirkningslokaler som ligger i samme lokaler som eller i naturlig forbindelse med salgsstedet. Det typiske eksempel på slik naturlig forbindelse er kjeller eller eget bryggerhus på en gård. Av hensyn til at det skal være mulig å kontrollere tilvirkning og salg under ett og mulighetene for kontroll med at alt det som tilvirkes selges i samsvar med tillatelsen, må det være nærhet mellom tilvirkningssted og salgssted. Også dette kravet speiler ordningen med utvidet skjenkebevilling.

4.5.4 Forholdet til tilvirkning etter utvidet skjenkebevilling

Departementet mener at det ikke er nødvendig å kreve at person som innehar både salgs- og skjenkebevilling som begge er utvidet med rett til tilvirkning for omsetning i egen virksomhet, holder tilvirkning for salg og tilvirkning for skjenking adskilt. Departementet legger til grunn at de internkontrollkrav som er knyttet til salgs- og skjenkebevillingene vil ivareta kommunens behov for å se hvilket volum som er skjenket og hvilket som er solgt. Departementet ber imidlertid om høringsinstansenes syn på om det bør oppstilles særskilte krav for å ivareta de utfordringer en slik bevillingskombinasjon vil medføre for kontrollmyndigheten.

I § 4-2 femte ledd er det slått fast at det ikke kan knyttes både statlig tilvirkningsbevilling og kommunal tilvirkningstillatelse til samme produksjonsanlegg.

Departementet legger til grunn at denne bestemmelsen ikke hindrer at kommunal tilvirkningstillatelse gitt etter den eksisterende ordningen med tillatelse knyttet til skjenkebevilling og kommunal tilvirkningstillatelse gitt etter den foreslåtte ordningen med tillatelse knyttet til salgsbevilling vil kunne knyttes til samme produksjonsanlegg. Det anses ikke behov for å presisere adgangen til samproduksjon i loven.

5 Endringer i forbudet mot auksjon for alkoholholdig drikk

5.1 Kort om forslaget

Alkoholloven § 8-6 stiller opp forbud mot bruk av alkoholholdig drikk som gevinst eller premie. Første ledd fastslår at det er forbudt å auksjonere bort eller bruke alkoholholdig drikk som gevinst eller premie og å la dette skje. Forbudet gjelder også mellom næringsdrivende. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår å unnta auksjoner mellom næringsdrivende (bevillingshavere, importører og grossister) fra forbudet, slik

at auksjon mellom disse blir tillatt. Videre foreslår departementet at AS Vinmonopolet gis rett til å avholde auksjon av alkoholholdig drikk for private.

5.2 Bakgrunn

Alkoholloven oppstiller et absolutt forbud mot auksjon av alkoholholdig drikk. Dette innebærer at auksjon mellom næringsdrivende, auksjon fra næringsdrivende til private og omvendt og auksjon mellom private er forbudt. Forbudet sikrer at alkoholholdig drikk ikke overdras i strid med alkohollovens bestemmelser, herunder aldersbestemmelsene, samt at bevillings- og monopolordningen ikke omgås.

Helse- og omsorgsdepartementet har mottatt henvendelser i forbindelse med skifteoppgjør hvor vinsamlinger inngår, med spørsmål om hvordan omsetning av allerede omsatt alkohol lovlig kan foregå. Videre har AS Vinmonopolet rettet en henvendelse til Helse- og omsorgsdepartementet hvor de ber om at det åpnes for at selskapet kan avholde auksjoner på vegne av private. På denne bakgrunn har departementet vurdert auksjonsforbudet nærmere for å se om det er behov for justeringer.

5.3 Vurderinger

5.3.1 Generelle vurderinger

Alkohollovens formål er å begrense samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære, gjennom regulering av tilvirkning, innførsel og omsetning av alkoholholdig drikk. Auksjonsforbudet skal bidra til omsetning i kontrollerte former, slik at bevillingsordningen og monopolordningen ikke uthules, samt at alderskontroll og reklameforbudet kontrolleres og man sikrer at regelverket følges.

Det blir et spørsmål om hensynet til å sikre at omsetning av alkoholholdig drikk går gjennom lovlige kanaler, kan tilsi endringer i auksjonsforbudet. Kontrollhensyn tilsier at man sørger for ordninger hvor regelverket ikke omgås, samt at omsetning registreres og slik kan gi kunnskap om omsatt mengde. Det er også viktig at loven er i samsvar med folk flest sin rettsoppfatning for å sikre legitimitet til ordningen.

5.3.2 Vurderinger knyttet til forbudet mot auksjoner mellom næringsdrivende

Etter Helse- og omsorgsdepartementets syn er det viktig å sikre at omsetning av alkoholholdig drikk foregår i lovlige former, da dette er en forutsetning for å sikre forsvarlig omsetning. Samtidig ser departementet at det kan være behov for å åpne for at næringsdrivende kan omsette allerede omsatt alkohol, f. eks. i forbindelse med konkurs, omlegging av drift m.m.

Auksjoner mellom næringsdrivende knytter seg til omsetning av alkoholholdig drikk som allerede er underlagt de øvrige omsetningsbegrensningene. Det vil ved auksjon mellom næringsdrivende være snakk om alkoholholdig drikk som det er betalt avgift for og som må omsettes mellom parter i næringen. Det vil med andre ord ikke være de

samme hensyn som gjør seg gjeldende som ved auksjon hvor privatperson er part, enten ved å stå for salget eller ved å kjøpe, hvor blant annet reglene om sosial kontroll og reklameforbudet tilsier at en slik ordning ikke er ønskelig.

Departementet foreslår derfor å oppheve forbudet mot auksjoner mellom næringsdrivende.

5.3.3 Vurderinger knyttet til auksjoner mellom private i regi av AS Vinmonopolet

Helse- og omsorgsdepartementet ser at det kan være uheldig at det ikke finnes noen lovlig omsetningskanal for alkoholholdig drikk som allerede er omsatt til private. Særlig vil det være problematisk i forbindelse med arv og gave, hvor vinsamlinger o.l. som har til dels høy verdi, ikke lovlig kan omsettes. Dernest er det uheldig dersom mangel på slik omsetningskanal fører til ulovlig omsetning og dermed omsetning som ikke er underlagt sosial kontroll.

Etter Helse- og omsorgsdepartementets syn bør omsetning av alkoholholdig drikk fra private skje via AS Vinmonopolet. Der kjøperen er privat, vil auksjon av alkoholholdig drikk i gruppe 2 og 3 omfattes av detaljmonopolets enerett. Omsetning forestått av den private selv eller andre aktører ville innebære en uønsket og uheldig uthuling av monopolordningen. Dernest vil auksjon i regi av AS Vinmonopolet føre til at det ikke foreligger privatøkonomiske interesser for den som besørger auksjonen. At ordningen legges til AS Vinmonopolet innebærer også at selskapet kan påse at reglene knyttet til sosial kontroll overholdes, noe selskapet allerede har inngående kunnskap om. Helse- og omsorgsdepartementet antar at det kan være hensiktsmessig at det tas inn en bestemmelse i alkoholloven som sier at departementet kan gi Vinmonopolet statlig bevilling til å foreta auksjon på vegne av private.

Departementet har vurdert om auksjonsordningen bør omfatte alkoholholdig drikk i gruppe 1. Etter departementets syn er det ikke behov for at ordningen omfatter slik drikk. Ordningen tar sikte på å sikre en omsetningskanal for alkoholholdig drikk av en viss verdi. Slik departementet ser det, er det lite trolig at produkter i gruppe 1 har en slik verdi.

En auksjonsordning som beskrevet her, vil etter departementets syn ikke få uheldige konsekvenser for alkoholkonsumet/forbruket i det ordningen skal omfatte alkoholholdig drikk som allerede er omsatt og som det er betalt avgift for. Videre vil det trolig i stor grad dreie seg om samleobjekter. Det presiseres at Vinmonopolet ikke kan besørge auksjon på vegne av næringen (dvs. som har omsetning av alkohol som en del av sin virksomhet), og det skal ikke åpnes for auksjon som har til formål å øke omsetningen og/eller oppmerksomheten rundt produkter.

Auksjon skal ikke være en inntektskilde for selskapet. På den annen side skal en slik auksjonsordning heller ikke føre til økte utgifter for selskapet. Departementet forutsetter derfor at Vinmonopolet kan kreve avgift/gebyr for å gjennomføre auksjon. Det overlates til Vinmonopolet å beregne hvilket gebyr som er nødvendig for å dekke

kostnadene med auksjon. Gebyrene må også dekke eventuelle utgifter som måtte følge av bistand fra auksjonshus.

Systembolaget i Sverige har tillatelse til å auksjonere bort alkoholholdig drikk. Ordningen er begrenset til å omfatte ” andast värdefulla samlarobjekt”. Helse- og omsorgsdepartementet ber om høringsinstansenes syn på om det også i Norge bør foretas en avgrensning, slik at ordningen kun vil omfatte verdifulle samlerobjekt. Departementet antar at det i liten grad vil være interesse for å auksjonere bort produkter uten særlig verdi, særlig tatt i betraktning at Vinmonopolet må kunne ta gebyr fra den som ønsker å auksjonere bort vin. Det antas videre at det er tilstrekkelig at Vinmonopolet vurderer om selskapet skal besørge auksjon på vegne av den som henvender seg til selskapet med forespørsel.

Vinmonopolet har bedt om at departementet åpner for slik auksjon. I den forbindelse ber Vinmonopolet også om at det åpnes for at det kan lages en katalog med bilder av objektene som skal auksjoneres bort. Etter selskapets syn er dette nødvendig for å sikre at interessenter kan nås. Helse- og omsorgsdepartementet er enig i at det bør kunne lages en katalog med informasjon om hvilke objekter som skal auksjoneres bort. Det bør etter departementets syn også kunne åpnes for at denne katalogen kan legges ut på internettsidene til auksjonshus. Katalogen må inneholde nødvendig informasjon om varen, slik som navn, årgang m.m., lik den informasjon som legges ut på Vinmonopolets internettsider om produktene der.

Når det gjelder bilder av de produkter som skal auksjoneres kan dette stille seg noe annerledes. Etter gjeldende regelverk kan det ikke legges ut bilder av produkter på internett. Det finnes et unntak fra dette forbudet for innehavere av bevilling for alkoholholdig drikk i gruppe 1, hvor bevillingen omfatter retten til salg over internett, forutsatt at dette representerer den ordinære presentasjonsformen for hele det vareutvalget som tilbys over nett, og at den alkoholholdige drikken ikke får en annen eller mer fremtredende presentasjon enn andre produkter. Etter Helse- og omsorgsdepartementets syn er det viktig at det ikke foretas lov- og forskriftsendringer som uthuler det helhetlige reklameforbudet man har. Det bes om høringsinstansenes syn på om slik auksjon som beskrevet ovenfor, lar seg gjennomføre uten at bilder av produktene tas inn i katalog.

5.4 Nærmere om forslaget

5.4.1 Om auksjoner mellom næringsdrivende

Forslaget åpner for at alkoholholdig drikk kan auksjoneres bort mellom næringsdrivende, dvs. produsenter, grossister og bevillingshavere. Opphevelsen av denne delen av auksjonsforbudet er begrunnet med at det ikke er de samme hensynene som gjør seg gjeldende for auksjon mellom næringsdrivende som ved auksjon overfor private.

Departementet understreker at det ikke vil være anledning til å auksjonere bort alkoholholdig drikk til forbruker, samt at auksjonen ikke kan avholdes av private eller utenforstående. Innehaveren av den alkoholholdige drikken må selv besørge

auksjonen, noe som innebærer at andre, for eksempel auksjonshus m.m., ikke kan arrangere auksjonen. Videre plikter innehaveren å overholde alkohollovens reklamebestemmelser, slik at kun informasjon til andre bevillinghavere og grossister vil være tillatt.

5.4.2 Om auksjoner mellom private i regi av AS Vinmonopolet

Forslaget vil gi AS Vinmonopolet anledning til å besørge auksjon av alkoholholdig drikk i gruppe 2 og 3 på vegne av private. Vinmonopolet vil ikke ha anledning til å auksjonere bort egne varer eller varer på vegne av alkohalnæringen.

AS Vinmonopolet vil kunne ha behov for bistand og samarbeid med auksjonshus, både for å foreta verdivurderinger og for selve gjennomføringen av auksjonen.

Det åpnes for at det kan lages katalog over produktene som skal auksjoneres bort. Katalogen kan legges ut på auksjonshusets hjemmesider.

Departementet forutsetter at Vinmonopolet sikrer at alkohollovens aldersbestemmelser overholdes.

6 Gebyrer

6.1 Bakgrunn/innledning

Etter alkoholloven kreves gebyrer knyttet til salgs-, skjenke- og tilvirkningsbevillinger. Gebyrene skal gjenspeile de totale utgiftene til behandling av og kontroll med bevillingene. Størrelsen på salgs- og skjenkebevillingsgebyrene vurderes samlet, mens størrelsen på tilvirkningsbevillingsgebyrene vurderes separat fra de andre gebyrene. Størrelsen på bevillingsgebyrene bør vurderes med jevne mellomrom for i tilstrekkelig grad å samsvare med de utgiftene som gebyrene skal dekke. Gebyrene for salgs- og skjenkebevillinger ble siste gang regulert f.o.m. 1. januar 2006, og gebyrene for tilvirkningsbevillinger ble sist regulert 1. juli 2005. Det er etter departementets syn derfor et behov for å se på gebyrsatsene igjen nå. Det er også et behov for å vurdere et system som enklere vil sikre en mer jevnlig korrigerende av gebyrene enn i dag.

6.2 Gjeldende rett

6.2.1 Bevillingsgebyrer ved salg og skjenking av alkoholholdig drikk

Krav om betaling av gebyrer ved salgs- og skjenkebevillinger er hjemlet i alkoholloven § 7-1. Gebyret skal betales årlig og beregnes i forhold til forventet mengde omsatt alkoholholdig drikk. Ved statlige skjenkebevillinger på tog, fly, skip

og til Forsvarets befalsmesser tilfaller gebyrene staten. Utover dette tilfaller gebyrene den kommunen som utsteder bevillingen.

I alkoholforskriften kapittel 6 har departementet fastsatt nærmere bestemmelser om gebyrbetalingen for salgs- og skjenkebevillinger. Gebyrsatsene er i dag som følger, jf. forskriften § 6-2:

Omsetningsform	Gruppe alkoholholdig drikk	Gebyrsats per vareliter i kr
Salg	1	0,17
Skjenking	1	0,34
	2	0,94
	3	3,07

Disse gebyrene ble fastsatt ut i fra følgende kriterier:

- De totale gebyrinntektene skulle tilsvare ca. 50 millioner 1998-kroner.
- Gebyrsatsen for alkoholholdig drikk i gruppe 1 som skjenkes, skulle være om lag den doble av satsen for alkoholholdig drikk i gruppe 1 solgt i butikk.
- Gebyrsatsen per alkoholprosent og liter skulle være lik for alle grupper skjenket alkoholholdig drikk.

Etter høringsrunden ble gebyrene øket ytterligere med 10 prosent i forhold til det som var foreslått i høringen basert på kriteriene over. En vesentlig årsak til denne ytterligere økningen var å signalisere betydningen av god kontroll og at kontroll med bevillingene skulle prioriteres av kommunene.

Det årlige bevillingsgebyret er uansett minimum kr 1200 for salg og kr 3500 for skjenking, med mindre bevillingsmyndigheten finner at det foreligger særlige grunner som tilsier at gebyret skal settes lavere. For ambulerende bevilling kan bevillingsmyndigheten kreve et gebyr på inntil kr 250 pr. gang.

6.2.2 Gebyrer ved tilvirkningsbevilling

Det skal betales et årlig gebyr for tilvirkningsbevillinger, jf. alkoholloven § 6-9. Det er fastsatt nærmere bestemmelser om bevillingsgebyr ved tilvirkning i forskrift 8. juni 2005 nr. 539 om engrossalg og tilvirkning av alkoholholdig drikk mv. kapittel 4. Gebyrene beregnes på grunnlag av omsatt mengde tilvirket alkoholholdig drikk. Gebyrene fastsettes av Helse- og omsorgsdepartementet, jf. forskriften § 4-2 fjerde ledd, og er som følger:

Type alkoholholdig drikk	Gebyrsats per liter omsatt mengde tilvirket alkoholholdig drikk kr

Brennevin uavhengig av alkoholstyrke ³	2,573 øre
Annen drikk som inneholder t.o.m. 4,7 volumprosent alkohol	0,297 øre
Annen drikk som inneholder over 4,7 t.o.m. 22 volumprosent alkohol	0,436 øre

Bevillingsgebyret er minimum kr 5000 pr. år.

Ved søknad om tilvirkningsbevilling skal det også betales følgende søknadsgebyr, jf. forskriften § 3-1:

Type alkoholholdig drikk	Søknadsgebyr i kr
Alkoholholdig drikk som ikke er brennevin	12 000
Brennevin	15 000
All alkoholholdig drikk	15 000

Ved søknad om utvidelse av tidligere gitt bevilling for tilvirkning av alkoholholdig drikk som ikke er brennevin, til å omfatte all alkoholholdig drikk, skal det betales et søknadsgebyr på kr 3600, jf. forskriften § 3-2. Ved søknad om utvidelse av tidligere gitt bevilling for tilvirkning av brennevin til å omfatte all alkoholholdig drikk, skal det betales et søknadsgebyr på kr 1000.

6.3 Departementets vurderinger og forslag

6.3.1 Generelt om gebyrfastsettelsen

En vurdering av gebyrene bør ta utgangspunkt i en konsumprisindeksregulering av gjeldende satser, men det bør også vurderes om grunnlaget for beregning av satsene er endret i en slik grad at dette vil ha innvirkning på gebyrfastsettelsen. Forhold som kan føre til endringer i satsene ut over den alminnelige økningen i konsumprisindeksen, kan være vesentlige endringer i inntektsgrunnlaget, for eksempel at omsetningen av alkoholholdig drikk har endret seg vesentlig eller endringer i utgiftene, for eksempel at det er foretatt endringer i kontrollmetoder og -omfang.

Så lenge gebyrsatsene er basert på omsatt mengde alkoholholdig drikk, vil det ikke være praktisk mulig å fastsette gebyrer som eksakt vil dekke behandlings- og kontrollutgiftene til enhver tid. Vurderingen av gebyrsatsene vil alltid innebære en skjønnsmessig vurdering av forventet utvikling. Når forventet omsatt mengde anslås, er det naturlig å ta utgangspunkt i tidligere års omsetning fordelt på ulike typer alkoholholdig drikk, men dersom det er forhold som tyder på at omsetningstallene vil endre seg, må dette også tas hensyn til ved fastsettelse av gebyrene..

³ Brennevin er i alkoholloven § 1-3 annet ledd definert som drikk som inneholder tilvirket alkohol ublandet eller i blanding med andre produkter. Enhver drikk som inneholder 22 volumprosent alkohol eller mer, regnes som brennevin.

Gebyrberegningen i dette høringsnotatet er basert på konsumprisindeksnivået for 2008. De endringene i gebyrsatsene som omtales her, vil sannsynligvis tre i kraft 1. januar 2010. Det må derfor påregnes at de endelige satsene kan bli noe forhøyet i forhold det som skisseres her. Det vises for øvrig til kapittel 6.3.4 under om framtidig justering av gebyrene.

6.3.2 Bevillingsgebyrer ved salg og skjenking av alkoholholdig drikk

Departementet har bedt Sirius om å foreta en beregning av salgs- og skjenkebevillingsgebyrene basert på de kriteriene som ble lagt til grunn ved forrige revisjon av gebyrsatsene, se kapittel 6.2.1 over. På bakgrunn av den ekstra 10 prosentøkningen som ble lagt på gebyrene etter høringsrunden ved forrige revisjon, er det lagt til grunn for beregningen at de totale gebyrinntektene skal tilsvare 55 millioner 1998-kroner. Departementet ser ikke at det er skjedd endringer knyttet til behandling og kontroll av bevillinger som skulle tilsi en endring av dette beløpet som utgangspunkt for beregningen av gebyrene.

Sirius sin beregning viser at de totale gebyrinntektene etter en justering i forhold til økningen i konsumprisindeksen (+23,1 % siden 1998) dermed vil være kr 67 705 000 for 2008. Dette beløpet har vært utgangspunktet for Sirius sin beregning av gebyrene.

Tallene for omsetningen av all alkohol er hentet fra SSBs omsetningsstatistikk. Fordelingen på salg og skjenking er hentet fra Vin - og brennevinleverandørenes forening.

Basert på disse forutsetningene har SIRUS beregnet følgende gebyrer for 2008:

Omsetningsform	Gruppe alkoholholdig drikk	Gebysats per vareliter i øre	Avrundet til i kroner
Salg	1	17,04076926	0,17
Skjenking	1	34,08153851	0,34
	2	92,94965049	0,93
	3	305,1846858	3,05

Beregningen viser ingen endringer i forhold til dagens gebyrsats ved salg og skjenking av alkoholholdig drikk gruppe 1. For skjenking av alkoholholdig drikk i gruppe 2 og 3 viser beregningen en nedgang i satsen på ett øre. Grunnen til at de beregnede gebyrsatsene har gått noe ned i forholdet til dagens gebyrer til tross for at det er tatt hensyn til økningen i konsumprisindeksen, er særlig at omsetning av rusbrus nå er tatt med i regnestykket på annen måte enn ved tidligere beregning, samt økt omsetning for noen alkoholgrupper.

I og med at gebyrene som Sirius har beregnet for 2008 er tilnærmet lik dagens gebyrer, foreslås ingen endringer i disse gebyrene nå. Det er vanskelig å si noe sikkert om omfanget av omsetningen av alkoholholdig drikk i tiden framover, men det legges til grunn at det ikke vil bli store endringer i omsetningen i forhold til det som er lagt til grunn i Sirius' beregning. Det kan imidlertid ikke ses bort i fra at vi vil få større endringer i omsetningen i 2009 og/eller grunnlag for endrede forventninger til omsetningen i 2010. Det kan i så fall være aktuelt å gjøre noen endringer i gebyrene fra 1. januar 2010 for å tilpasse gebyrene til slike evt. nye omsetningstall.

For minimumsgebyrene og gebyret for ambulerende bevilling foreslås det en økning beregnet med utgangspunkt i økningen i konsumprisindeksen fra 2004 til 2008⁴; det vil si at minimumsgebyret for salg øker fra kr 1200 til kr 1300 og at minimumsgebyret for skjenking økes fra kr 3500 til kr 3800. Bevillingsgebyret for ambulerende bevilling økes fra kr 250 til kr 270.

6.3.3 Gebyrer ved tilvirkningsbevilling

Helse- og omsorgsdepartementet har bedt Helsedirektoratet foreta en beregning av gebyrene knyttet til tilvirkning ut i fra forutsetningen om at gebyrene skal dekke kostnadene knyttet til behandling og kontroll med bevillingene.

Direktoratet uttaler at de beregnede utgiftene i forbindelse med tilvirkningsordningen ikke er vesentlig endret siden størrelsen på gebyrene sist ble vurdert i 2005. Antallet tilvirkere som skal kontrolleres, har økt noe siden 2005, men økningen er ikke vesentlig, og det er ikke behov for noen økning i antall årsverk for å utføre kontrollen. Direktoratet foreslår derfor at de løpende gebyrene som er fastsatt i medhold av engrosforskriften § 4-2 fjerde ledd, kun økes i samsvar med økningen i konsumprisindeksen. Direktoratets beregning viser at gebyrene, beregnet ut i fra økning i konsumprisindeks fra 2005 til 2008⁵, vil bli følgende:

Type alkoholholdig drikk	Gebysats per vareliter i kr
Brennevin uavhengig av alkoholstyrke ⁶	2, 747
Annen drikk som inneholder t.o.m. 4,7 volumprosent alkohol	0,317
Annen drikk som inneholder over 4,7 t.o.m. 22 volumprosent alkohol	0,466

Departementet vil med hjemmel i forskriften § 4-2 fjerde ledd foreta en vurdering av de løpende tilvirkningsgebyrene basert på direktoratets anbefaling i forbindelse med de årlige statsbudsjettene.

⁴ Beregnet ved SSBs konsumpriskalkulator.

⁵ Basert på konsumprisindeks fra SSB.

⁶ Brennevin er i alkoholloven § 1-3 annet ledd definert som drikk som inneholder tilvirket alkohol ublandet eller i blanding med andre produkter. Enhver drikk som inneholder 22 volumprosent alkohol eller mer, regnes som brennevin.

Direktoratet foreslår ingen endring i minstegebyret i engrosforskriften § 4-3, da kun 6 av 30 bevillingshavere nådde opp til minstegebyret på kr 5000 i 2008. Direktoratet foreslår heller ingen endringer i søknadsgebyrene i engrosforskriften kapittel 3. Departementet legger direktoratets forslag til grunn og foreslår ingen endringer i størrelsen på minstegebyret eller søknadsgebyrene ved tilvirkningsbevillinger.

6.3.4 Jevnlig justering av gebyrene

I forbindelse med utarbeidelse av dagens forskrift ble det etter innspill fra enkelte instanser vurdert om gebyrene burde være gjenstand for jevnlig justering i tråd med konsumprisindeksen. Departementets vurdering var den gangen at det ikke var hensiktsmessig med en slik føring for jevnlig oppjusteringer i forskriften, da andre forhold enn prisutviklingen kunne ha vel så stor betydning for gebyrsatsene. Det ble uttalt at det heller burde foretas en justering av gebyrsatsene ved behov.

Departementet er fortsatt av den oppfatning at det ikke bør fastsettes i forskrift at gebyrene skal oppjusteres jevnlig i tråd med konsumprisindeksen, men ser samtidig behovet for at gebyrene økes i samsvar med økningen i konsumprisindeksen for at gebyrene skal følge utgiftene til behandling av og kontroll med bevillinger. En endring basert på konsumprisindeksen vil ofte være tilstrekkelig justering av gebyrene med mindre det har skjedd andre endringer som medfører at gebyrsatsene må underlegges en mer grundig utregning. Dette kan for eksempel være tilfelle hvis det er store endringer i omsetningen av ulike grupper alkoholholdig drikk eller det innføres nye kontrollregimer som gjør at totalkostnadene til kontroll øker eller reduseres så mye at det totale gebyrbeløpet som enkeltgebyrene er beregnet ut i fra, bør endres.

Departementet vil derfor framover legge opp til en mer jevnlig justering av gebyrene i tråd med endringer i konsumprisindeksen. I tillegg vil det foretas en mer detaljert beregning og vurdering av gebyrsatsene ved behov. Departementet ser ikke behov for å forskriftsfeste dette.

I og med at salgs- og skjenkegebyrsatsene er fastsatt i forskrift, må det foretas en forskriftsendring hver gang gebyrene skal endres. En endring av gebyrsatsene kun i tråd med den alminnelige konsumprisutviklingen (inkludert naturlige avrundinger av tallene) er imidlertid av en slik karakter at den må anses åpenbart unødvendig å sende forslag til slike endringer på høring, jf. fvl. § 37. Departementet kommer derfor normalt ikke til å sende endringer i gebyrsatsene som kun innebærer endringer av satsene i samsvar med konsumprisindeksen, på alminnelig høring. Dette vil også innebære at arbeidet med å foreta jevnlig oppjustering av gebyrene blir noe mindre omfattende.

Forskriftsendringer som gjelder endringer i gebyrene i tråd med konsumprisindeksen, vil for øvrig bli offentliggjort på vanlig måte. Det legges også opp til at informasjon i tillegg legges ut på Helsedirektoratets hjemmesider. Videre vil Helsedirektoratet sende ut informasjon til kommunene om vedtatte endringer.

7 Aldersbestemmelsene - unntak for fagbrev og presisering av forholdet til alkoholsvak drikk

7.1 Unntak for fagbrev

7.1.1 Kort om forslaget

Departementet foreslår å gjøre unntak fra aldersgrensebestemmelsene for den som selger, utleverer eller skjenker alkoholholdig drikk, når denne har fagbrev som resepsjonist.

7.1.2 Gjeldende rett

I henhold til alkoholloven § 1-5, tredje ledd må den som selger eller skjenker alkoholholdig drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer, ha fylt 20 år. Den som selger eller skjenker annen alkoholholdig drikk, må ha fylt 18 år. I annet punktum er det tatt inn unntak fra denne regelen, herunder unntak for servitør med kokk- eller servitørfagbrev. Det samme fremgår av alkoholforskriften § 2-3.

7.1.3 Bakgrunn

Kravet om at den som selger eller skjenker alkohol, må oppfylle aldersgrensene for kjøp av alkohol ble tatt inn i alkohollovgivningen, da alkoholloven ble vedtatt. Bakgrunnen var at personer som har befatning med alkohol, selv må være over den alder som gjelder for kjøp av varen. Det ble gjort unntak fra kravet om at den som selger eller skjenker alkoholholdig drikk må fylle aldersbestemmelsene for skjenkepersonale, som er ferdig utdannet servitør. Begrunnelsen var at alderskravet kunne skape problemer for serverings- og skjenkesteder og at det ikke er samme behov for regelen i forhold til utdannede servitører. Helse- og omsorgsdepartementet er gjort kjent med at resepsjonister med fagbrev som er ferdig utdannet før de fyller alderskravene i alkoholloven, derfor ikke kan servere eller selge alkoholholdig drikk, til tross for at deres opplæring omfatter alkohollovgivningen.

7.1.4 Vurderinger

Helse- og omsorgsdepartementet er av den oppfatning at det er viktig at den som har befatning med alkohol i form av å selge eller skjenke, bør fylle alderskravene. På den annen side er det ikke samme behov for dette kravet for utdannede servitører, fordi disse skal ha god kunnskap om alkohollovgivningen. Departementet ser at dette hensynet kan gjøre seg gjeldende også for personer med fagbrev som for eksempel resepsjonist. Forutsetningen må imidlertid være at fagbrevet har en naturlig sammenheng med salgs- eller skjenkevirkosomhet og at utdanningen i tilstrekkelig grad inneholder krav om opplæring i alkohollovgivningen. Helse- og omsorgsdepartementet vil derfor foreslå at også personer med fagbrev som resepsjonist, kan selge og skjenke alkohol, selv om personen ikke oppfyller aldersbestemmelsene for kjøp av alkohol. Videre ber departementet om høringsinstansenes tilbakemelding på om det finnes andre fagbrev hvor samme hensyn gjør seg gjeldende.

Dersom det skal åpnes for at unntak fra å oppfylle aldersbestemmelsene, kan dette lovteknisk løses på to måter. Man kan ta inn de aktuelle fagbrevene i alkoholloven § 1-5, slik at bestemmelsen lister opp de fagbrevene det gjøres unntak for. Man kan også endre bestemmelsen, slik at den gir departementet kompetanse til å i forskrift fastsette hvilke fagbrev det gjøres unntak for. Helse- og omsorgsdepartementet har kommet til at det fordi kravene til fagbrev kan endres bør gis hjemmel for departementet til å fastsette i forskrift hvilke fagbrev unntaket gjelder for.

7.1.5 Nærmere om forslaget

Departementet foreslår at alkoholloven § 1-5 endres slik at departementet kan gi forskrift om hvilke fagbrev som skal omfattes av unntaket. Videre foreslås det at fagbrevene som skal være omfattet, tas inn i alkoholforskriften § 2-3.

7.2 Presisering av aldersbestemmelsen

7.2.1 Kort om forslaget

Departementet foreslår at man i § 1-5 tar inn en presisering av at aldersbestemmelsene også gjelder for alkoholsvak drikk, dvs. drikk som inneholder mellom 0,7 og 2,5 volumprosent alkohol.

7.2.2 Bakgrunn

Alkoholloven § 1-3 slår fast at i alkoholloven brukes alkoholholdig drikk som fellesbetegnelse på drikker som inneholder mer enn 2,5 volumprosent alkohol, likevel slik at aldersgrensebestemmelsen i § 1-5 også får anvendelse på drikk mellom 0,7 og 2,5 volumprosent alkohol. Alkoholloven § 1-5, første og annet ledd, fastslår at salg, skjenking eller utlevering av alkoholholdig drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer ikke må skje til noen som er under 20 år og at utlevering av alkoholholdig drikk med lavere alkoholinnhold enn 22 volumprosent ikke må skje til noen som er under 18 år. For å unngå misforståelser i forhold til aldersbestemmelsene ønsker departementet å presisere at aldersbestemmelsene også gjelder for alkoholsvake drikker.

7.2.3 Nærmere om forslaget

Departementet foreslår at § 1-5 presiseres slik at det fremgår også av denne bestemmelsen at aldersbestemmelsene omfatter drikk mellom 0,7 og 2,5 volumprosent alkohol. En slik endring fører til at dette reguleres i to bestemmelser i alkoholloven. Slik dobbeltregulering er i utgangspunktet ikke ønskelig, men departementet mener likevel dette er nødvendig for å sikre at aldersbestemmelsene er tilstrekkelig klare. Overholdelse av aldersbestemmelsene er svært viktig for å skjerme barn og unge fra alkohol, og det er derfor viktig at aldersbestemmelsene og deres virkeområde i tilstrekkelig grad synliggjøres i loven.

Endringen innebærer ingen realitetsendring.

8 Unntak fra tvisteloven § 1-5

8.1 Kort om forslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at det i alkoholloven tas inn en bestemmelse som gjør unntak fra tvisteloven § 1-5 om hvem søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak skal rettes mot, slik at søksmål kan rettes mot kommunen.

8.2 Gjeldende rett

Etter alkoholloven § 1-16 kan kommunale vedtak i skjenkebevillingssaker etter alkoholloven § 1-8 og kapittel 3, 4 og 7 påklages til Fylkesmannen. Fylkesmannen kan prøve om vedtaket er innholdsmessig lovlig, er truffet av rette organ og om det er blitt til på lovlig måte. Klageadgangen ble tatt inn i alkoholloven med virkning fra 1. januar 1998. Fylkesmannen kompetanse i klagesaker etter alkoholloven er begrenset til lovlighetskontroll, og formuleringen er hentet fra kommuneloven § 59. Bakgrunnen for at Fylkesmannens kompetanse er begrenset til lovlighetskontroll er at kommunene er gitt stor frihet til å utforme en lokalt tilpasset alkoholpolitikk. Fylkesmannen kan ikke overprøve kommunens skjønn, da dette i realiteten ville innebære en begrensning i kommunenes alkoholpolitiske frihet. I det tilfelle at Fylkesmannen finner at kommunenes vedtak ikke er innholdsmessig lovlig, truffet av rette organ eller blitt til på lovlig måte, bør Fylkesmannen oppheve vedtaket og sende det til kommunen for ny behandling. Dersom Fylkesmannen skulle fatte nytt vedtak i saken, ville dette i realiteten innebære en forflytning av utformingen av alkoholpolitikken til Fylkesmannen.

Tvisteloven § 1-5 omhandler hvem søksmål om gyldigheten av offentlige vedtak skal rettes mot. I henhold til denne bestemmelsens første punktum skal søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak reises mot den myndighet som har truffet avgjørelsen i siste instans. Dette innebærer at rette saksøkt i bevillingssaker hvor Fylkesmannen har fattet vedtak som sisteinstans, er staten ved vedkommende departement. Før ny tvistelov trådte i kraft 1. januar 2008 kunne part i skjenkebevillingssaker velge om søksmål skulle rettes mot kommunen eller Fylkesmannen.

8.3 Bakgrunn

Etter alkoholloven er kommunene tillagt stor frihet i bevillingssaker. Kommunale enkeltvedtak etter alkoholloven § 1-8 og kapittel 3, 4 og 7 kan påklages til Fylkesmannen, som kan prøve om vedtaket er innholdsmessig lovlig, er truffet av rette organ og om det er blitt til på lovlig måte, jf. alkoholloven § 16. Etter lov av 17. juni 2005 nr. 90 mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) § 1-5 skal søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak reises mot den myndighet som har truffet avgjørelsen i siste instans. Før ny tvistelov trådte i kraft 1. januar 2008 kunne part i slik sak rette søksmålet i bevillingssaker etter alkoholloven hvor Fylkesmannen hadde prøvet vedtaket, skulle rettes mot kommunen eller Fylkesmannen, jf. Rt. 1999 s. 496, fordi Fylkesmannen kompetanse er begrenset til en ren lovlighetskontroll. Det er av den grunn naturlig å vurdere om det bør innføres en særskilt adgang i alkoholloven til å rette søksmål også mot kommunens vedtak i bevillingssaker.

8.4 Vurderinger

Som allerede nevnt ovenfor, er klageadgangen på kommunale enkeltvedtak etter alkoholloven begrenset. Fylkesmannen har en begrenset prøvelsesrett og kan foreta lovlighetskontroll på lik linje med domstolene. Formuleringen i bestemmelsen er hentet fra kommuneloven og gir Fylkesmannen kompetanse til å prøve de samme sider av vedtaket som ved lovlighetskontrollen etter kommuneloven § 59. Bakgrunnen for den begrensede prøvelsesadgangen er den alkoholpolitiske friheten som kommunene er gitt.

I henhold til Rundskriv IS-5/2008 – Håndbok i alkoholloven m.v., s. 88 omtales det forhold at Fylkesmannen finner at et vedtak ikke er innholdsmessig lovlig, ikke er truffet av riktig organ eller at vedtaket ikke er blitt til på lovlig måte. I disse tilfellene bør Fylkesmannen oppheve vedtaket og sende saken tilbake til kommunen for helt eller delvis ny behandling. Fylkesmannen bør kun helt unntaksvis fatte nytt vedtak i saken, da dette vil stride mot kommunenes selvstyre i slike saker. At saken som hovedregel bør sendes tilbake til kommunen, er en naturlig konsekvens av den store skjønnsfriheten kommunene har etter alkoholloven.

I forarbeidene til tvisteloven vurderes det hvem søksmål om gyldighet av forvaltningsvedtak skal rettes mot og om det skal gis en generell regel for dette. Som det fremgår av NOU 2001:32 Rett på sak, s. 195 flg., mener tvistemålsutvalget at der:

”det statlige klageorganet kun har kompetanse til å utøve legalitetskontroll er det imidlertid enkelte hensyn som tilsier at søksmålet mer naturlig rettes mot kommunen. Dette hensynet er fremtredende i saker om skjenkebevilling, som langt på vei er rent lokalpolitiske spørsmål. (...) At søksmålet rettes mot klageinstansen, vil ikke innebære at saksøkeren avskjæres fra relevante ugyldighetsgrunner i søksmålet når klageinstansen minst har samme kompetanse til å prøve underinstansens vedtak som det domstolen har. På den annen side vil det nok være mer nærliggende at det er kommunen som saksøkes og svarer for denne typen vedtak av utpreget lokalpolitisk/lokaldemokratisk karakter.”

Man fant imidlertid at det var mest hensiktsmessig med en generell lovhjemmel og at eventuelle unntak burde fastsettes i spesiallovgivningen. Dette ble opprettholdt i ot.prp. nr. 51 (2004-2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven).

Helse- og omsorgsdepartementet viser til den alkoholpolitiske frihet kommunene er gitt og som det generelt sett har vært stor oppslutning om. Kommunene er nærmest til å utforme en lokalt tilpasset alkoholpolitikk. Dette innebærer at det alltid bør være opp til kommunen å vurdere om bevilling skal gis. At et vedtak ikke er innholdsmessig lovlig, ikke er truffet av rette organ eller ikke er blitt til på lovlig måte, innebærer ikke automatisk at bevilling skal gis.

Departementet viser til at det i realiteten ofte vil være kommunens vedtak det tas stilling til og som indirekte prøves av domstolen. Det vil da også være i saksøkers interesse å få dom for ugyldigheten av vedtaket kommunen har fattet, da kommunen er den instans som skal fatte nytt vedtak i saken, noe annet ville være et brudd på den

alkoholpolitiske friheten. Videre vil departementet påpeke at når søksmål rettes mot Fylkesmannens vedtak, er det kun anledning til å prøve dette vedtaket og påståtte feil ved dette. En slik løsning vil også skape helhet i forhold til de tilfeller der klager mener kommunen har begått erstatningsbetingende handling, ved at også vedtakets gyldighet kan prøves, selv om dette ikke er noen forutsetning for erstatningskravet. Til sist vil departementet vise til at det at Fylkesmannens vedtak kjennes ugyldig i liten grad avklarer den rettslige situasjonen. Saken må uansett sendes tilbake til kommunen, som så må fatte nytt vedtak.

Mot en slik løsning som skissert her, kan det anføres at domstolene ikke har større adgang til å prøve kommunens vedtak enn klageinstansen. Videre kan det anføres at en slik løsning kan bidra til forvirring for parten om hvem som er rette saksøkte. Departementet mener likevel at det av ovennevnte grunner bør være slik at kommunale vedtak i skjenkebevillingssaker bør kunne prøves av domstolene. Det anses tilstrekkelig klargjørende for parter i slike saker at det tas inn en egen bestemmelse i alkoholloven om at søksmål kan rettes mot kommunen.

Det må som det fremgår av NOU 2001:32 Rett på sak skilles mellom ugyldighetssøksmål og erstatningssøksmål. Dersom alkoholloven endres slik at søksmål kan rettes mot kommunen som fattet vedtak i første instans, vil dette kun gjelde ugyldighetssøksmål. Erstatningssøksmål må følge den erstatningsbetingende handlingen og rette saksøkte blir følgelig den instans som har begått den påståtte erstatningsbetingende handlingen.

8.5 Nærmere om forslaget

Det tas inn en ny bestemmelse i alkoholloven som fastsetter at kommunens vedtak etter alkoholloven § 1-8, kapittel 3, 4 og 7 kan gjøres til gjenstand for søksmål. Dette vil gjelde gyldighetssøksmål. Forslaget innebærer ikke at søksmål ikke kan rettes mot Fylkesmannens vedtak, men at det i den enkelte sak kan avgjøres hva som er mest hensiktsmessig. Endringen fører til at spørsmålet om hvilket vedtak søksmål i skjenkebevillingssaker skal rettes mot, blir som tidligere, dvs. slik det var før ny tvistelov trådte i kraft.

Det kan ikke rettes søksmål mot begge vedtakene. Dersom det rettes søksmål mot kommunens vedtak og dette kjennes ugyldig, må kommunen fatte nytt vedtak i saken og Fylkesmannens vedtak vil falle bort. Dersom det rettes søksmål mot Fylkesmannens vedtak og dette kjennes ugyldig, vil Fylkesmannen enten måtte fatte nytt vedtak om at kommunens vedtak opprettholdes og hvor feil repareres eller oppheve kommunens vedtak og sende det tilbake for helt eller delvis ny behandling.

9 Statistikkinformasjon

9.1 Kort om forslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at kommunene pålegges plikt til å gi informasjon til Sirius og at innehaver av bevilling til avgiftsfritt salg på flyplass pålegges å sende informasjon om sin omsetning til Sirius.

9.2 Bakgrunn

Sirius foretar årlig en undersøkelse om kommunenes forvaltning av alkoholloven. I den forbindelse sendes det ut et spørreskjema til samtlige kommuner hvor disse bes om å fylle ut informasjon om bl.a. antall salgs- og skjenkesteder, kontroll, reaksjoner og salgs- og skjenketider. Kommunene har ingen plikt til å fylle ut skjemaet.

Informasjon om omsetning av avgiftsfri alkoholholdig drikk ved flyplasser er viktig for å få en fullstendig oversikt over omsatt mengde alkohol i landet. Frem til nå har slik informasjon blitt sendt til toll- og avgiftsmyndighetene. Fra og med 2009 har imidlertid bevilling for slik salg inneholdt pålegg om å sende slik informasjon til Helse- og omsorgsdepartementet. Departementet ser det imidlertid som mest hensiktsmessig at slik informasjon sendes til Sirius som på vegne av myndighetene utarbeider statistikk over omsatt mengde alkoholholdig drikk i Norge.

9.3 Nærmere om forslaget

Sirus' årlige undersøkelse av kommunenes forvaltning av alkoholloven gir viktig informasjon om utviklingen av blant annet antall salgs- og skjenketider. Undersøkelsen, som har blitt foretatt siden 1989 (tidligere av Rusmiddeletaten), er sentral i vurderinger knyttet til utviklingen av politikken i kommunene og for å se hvordan loven fungerer. Departementet er opptatt av å sikre at man også i fremtiden har godt informasjonsgrunnlag om kommunenes forvaltning av alkoholloven. Departementet foreslår derfor å ta inn en plikt for kommunene til å gi informasjon om forvaltningen av alkoholloven til Sirius. Alternativt antar Helse- og omsorgsdepartementet at det kan være hensiktsmessig om datagrunnlaget blir hentet inn gjennom KOSTRA og med hjemmel i rapporteringsforskriften (Forskrift 15. desember 2000 nr 1425 om rapportering fra kommuner og fylkeskommuner). Helse- og omsorgsdepartementet ber særskilt om høringsinstansenes syn på om plikt for kommunene til å gi informasjon om forvaltningen av alkoholloven bør tas inn i alkohollovgivningen eller i rapporteringsforskriften.

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår videre at innehaver av bevilling for avgiftsfritt salg av alkoholholdig drikk på flyplass pålegges plikt til å oversende månedlig oversikt over omsetningen av alkoholholdig drikk til Sirius.

Endringene foreslås tatt inn i alkoholforskriftens kapittel 7 om opplysninger til statistiske formål.

10 Tilgjengelighet til salgs- og skjenkesteder

Helse- og omsorgsdepartementet viser til at spørsmålet om tilgjengelighet til skjenkesteder for personer med nedsatt funksjonsevne har vært tatt opp. Departementet deler synet på at det er viktig at personer med nedsatt funksjonsevne sikres tilgang til offentlige steder på lik linje med andre. Departementet har derfor nøye vurdert om det bør tas inn en bestemmelse i alkoholloven om tilgjengelighet til skjenkesteder for personer med nedsatt funksjonsevne.

Alkohollovens formål er gjennom regulering av innførsel og omsetning av alkoholholdig drikk, i størst mulig grad, å begrense de samfunnsmessige og individuelle skader bruk av alkohol kan innebære. Det er viktig at man har fokus på alkohollovens formål når man skal vurdere eventuelle endringer i loven. Formål som ikke naturlig faller inn under lovens formål, bør etter departementets syn ikke reguleres i alkoholloven. Dette er viktig for å forhindre at loven uthules, blir mindre oversiktlig og mister fokus på formålet, nemlig reduksjon av alkoholrelaterte skader. Alkoholloven er stadig under et ikke ubetydelig press for å regulere formål som ligger utenfor lovens formål, og som heller ikke har en naturlig sammenheng med alkohollovens formål. Lovregulering av tilgjengelighet er slik departementet ser det ikke et hensyn som faller inn under alkohollovens formål, og det bør av den grunn ikke reguleres i alkohollovgivningen. Tilgjengelighet til alle steder som er åpne for offentligheten, er viktig, men bør etter departementets syn reguleres i lovgivningen som regulerer dette, uten at skjenkesteder fremheves spesielt. Både plan- og bygningsloven og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven inneholder generelle regler om tilgjengelighet. I den grad nedsatt funksjonsevne omfattes av straffelovgivningen (jf. ny straffelov § 186 – ikke trådt i kraft), vil § 1-8 tredje ledd komme til anvendelse.

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår på denne bakgrunn ikke å regulere tilgjengelighet til skjenkesteder for personer med nedsatt funksjonsevne i alkoholloven.

11 Endring av vinmonopolloven § 12

11.1 Kort om forslaget

I henhold til vinmonopolloven § 12 skal styret i AS Vinmonopolet etter utløpet av regnskapsåret sende inn et utdrag av selskapets regnskaper og en beretning om dets virksomhet. Utdraget og beretningen skal forelegges for Kongen. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår å endre bestemmelsen ved at siste setning om at beretningen skal forelegges Kongen tas ut.

11.2 Bakgrunn

I henhold til retningslinjene - Om statsråd – Forberedelser av saker til statsråd utgitt av Statsministerens kontor 26. september 2003 - har utviklingen etter 1945 gått i retning av at færre saker blir behandlet i statsråd. Dette har skjedd for å lette regjeringsmedlemmenes arbeidsbelastning og for å gi regjeringsmedlemmene en mer reell mulighet til å kunne sette seg inn i de sakene de gjennom statsrådsbehandlingen blir gjort ansvarlige for. Saker av viktighet skal etter Grl. § 28 avgjøres i statsråd. Videre er framlegging av lovforslag for Stortinget, framlegging av budsjettforslag eller andre forslag til vedtak til Stortinget, utstedelse av provisoriske anordninger og avgjørelser som det ved lov er tillagt Kongen å treffe blant sakene som behandles i statsråd.

11.3 Vurdering

Slik Helse- og omsorgsdepartementet ser det, kan det stilles spørsmål ved i hvilken grad AS Vinmonopolets årsregnskap og -beretning er av en slik karakter at det bør kreves foreleggelse for Kongen i statsråd. Hovedlinjene i Vinmonopolets årsregnskap behandles i statsråd og av Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet. Der omtales også viktige saker i foregående år, samt at større endringer og andre saker som regnes som viktige, omtales, jf. f. eks. St.prp. nr. 1 (2007-2008) for Helse- og omsorgsdepartementet hvor utvidelse av salgsnett og prøveordning med filialer er behørig omtalt. Slik departementet ser det, er dette tilstrekkelig foreleggelse for Kongen. Departementet foreslår på denne bakgrunn at siste punktum i vinmonopolloven § 12 tas ut.

12 Innarbeiding av gruppebetegnelse i alkoholoven

12.1 Kort om forslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår å endre alkoholoven slik at gruppebetegnelse alkoholfri drikk, alkoholsvak drikk og alkoholholdig drikk gruppe 1, 2 og 3 innarbeides i loven. Betegnelse er allerede innarbeidet i alkoholforskriften.

12.2 Bakgrunn for forslaget

Fra og med 1. juli 2005 har alkoholholdig drikk vært inndelt etter volumprosent alkohol, jf. alkoholoven § 1-3. I alkoholforskriften § 1-1 er følgende definisjon av alkoholholdig drikk lagt til grunn:

- *Alkoholfri drikk*: Drikk som inneholder under 0,7 volumprosent alkohol
- *Alkoholsvak drikk*: Drikk som inneholder mellom 0,7 og 2,5 volumprosent alkohol

- *Alkoholholdig drikk gruppe 1:* Drikk som inneholder over 2,5 og høyst 4,7 volumprosent alkohol
- *Alkoholholdig drikk gruppe 2:* Drikk som inneholder over 4,7 og mindre enn 22 volumprosent alkohol
- *Alkoholholdig drikk gruppe 3:* Drikk som inneholder mellom 22 og 60 volumprosent alkohol.

Betegnelse er innarbeidet i alkoholforskriften. Inndelingen etter volumprosent er gjennomført også i alkoholoven, men da oppgitt med volumprosent. For å gjøre regelverket mer helhetlig og forståelig foreslår departementet å innarbeide betegnelse i loven, slik at loven og forskriften bruker de samme begrepene.

12.3 Vurdering

For å gjøre alkohollovgevingen mer oversiktlig og helhetlig foreslår Helse- og omsorgsdepartementet at gruppeinndelingen av alkohol basert på volumprosent innføres i alkoholoven, der hvor det i dag refereres til volumprosent. Videre foreslås det at definisjon av gruppeinndelingen tas inn i alkoholoven § 1-3. Endringen innebærer ingen realitetsendring av loven. Gruppebegrepet vil ikke bli brukt i de tilfeller hvor det er nødvendig å bruke betegnelsen brennevin, på lik linje med i alkoholforskriften.

13 Endring av betegnelsen flaske i alkoholoven § 10-3

13.1 Kort om forslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår å endre betegnelsen ”flaske” i alkoholoven § 10-3, annet punktum.

13.2 Vurderinger

Alkoholoven § 10-3, tredje ledd, fastslår at det kan besluttes at lovlig tilvirket brennevin og gjærende eller gjæret udestillert væske kan tilintetgjøres. Det samme gjelder annen alkoholholdig drikk når den er skjenket i glass eller finnes i opptrukket flaske. Helse- og omsorgsdepartementet mener betegnelsen ”flaske” bør endres til ”beholder”. Alkoholholdig drikk produseres ikke lenger kun på flaske, men også for eksempel på kartong. Endringen foreslås for å sikre at bestemmelsen omfatter all alkoholholdig drikk uavhengig av hva den alkoholholdige drikken er levert i. Endringen innebærer ingen realitetsendring.

14 Endring av mengdeangivelse i forskrift om engrossalg og tilvirkning av alkoholholdig drikk m.v. § 9-3

14.1 Kort om forslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår å endre forskrift om engrossalg og tilvirkning av alkoholholdig drikk § 9-3, tredje ledd, slik at kvote angis i liter.

14.2 Vurderinger

Forskrift om engrossalg og tilvirkning av alkoholholdig drikk § 10-3, tredje ledd, fastsetter kvoter for salg til ansatte og personer som eier vesentlig del av virksomheten eller selskap som driver virksomheten. I alternativene 2 og 3 brukes betegnelsen ”/1 flaske”. Alkoholholdig drikk produseres i en dag i en rekke flaskestørrelser, også i enheter på over en liter. Videre produseres alkohol, som nevnt ovenfor, ikke lenger kun på flaske. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår derfor at betegnelsen ”/1 flaske” endres til liter. Forslaget innebærer ingen realitetsendring.

15 Endring av feil henvisning i alkoholforskriften § 8-1, annet ledd

15.1 Kort om forslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår å endre henvisningen i alkoholforskriften § 8-1, annet ledd.

15.2 Nærmere om forslaget

Alkoholforskriften § 8-1, annet ledd, gir unntak for kravet om internkontroll for innehavere av ambulerende skjenkebevilling etter alkoholloven § 4-5. Videre kan det gjøres unntak for bevilling gitt etter alkoholloven § 1-6, tredje ledd. Det fremgår av forarbeidene til forskriften, jf. høringsnotat av 1. mars 2005 om forslag om endringer i alkoholovens forskrifter m.m., at det skal kunne gjøres unntak for kommunale bevillinger som er gitt for en bestemt del av året, og for en enkelt bestemt anledning. Henvisningen i alkoholforskriften § 8-1, annet ledd viser til statlige bevillinger. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår på denne bakgrunn av henvisningen rettes, slik at det henvises til alkoholloven § 1-6, annet ledd, siste punktum. Departementet viser til at det er viktig at henvisningen er til siste punktum. Det skal ikke kunne gis unntak fra kontrollplikten for kommunale bevillinger generelt. Endringen er i samsvar med intensjonen bak henvisningen.

16 Endring av Sosial- og helsedirektoratet til Helsedirektoratet

16.1 Kort om forslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår å endre Sosial- og helsedirektoratet til Helsedirektoratet i lov og forskrifter på alkoholområdet.

16.2 Nærmere om forslaget

Fra 1. april 2008 skiftet Sosial- og helsedirektoratet navn til Helsedirektoratet som følge av overføring av arbeidsoppgaver mellom Helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår å endre loven og forskrifter på alkoholområdet i tråd med dette, slik at Sosial- og helsedirektoratet blir Helsedirektoratet. Endringene innebærer ingen realitetsendring.

17 Endring av overskrift i alkohollovens kapittel 3, II

17.1 Kort om forslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår å endre overskriften i alkohollovens kapittel 3, II i tråd med gjeldende inndeling av alkoholholdig drikk

17.2 Nærmere om forslaget

I overskriften i alkohollovens kapittel 3, II står det at kapitlet omhandler salg av brennevin, vin og øl med alkoholinhold over 4,75 volumprosent. I 2004 ble det besluttet å gå over fra to-desimalsystem til en-desimalsystem i alkoholloven. Etter denne endringen omfatter Vinmonopolets enerett salg av alkoholholdig drikk som inneholder mer enn 4,7 volumprosent alkohol. Ved en inkurie ble overskriften i alkohollovens kapittel 3, II ikke endret da loven ble endret. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår derfor å endre overskriften nå. Endringen innebærer ingen realitetsendring.

18 Presisering av alkoholforskriften § 14-3, nr. 8

18.1 Kort om forslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår å presisere at alkoholforskriften § 14-3, nr. 8, kun gjelder for bevilling som omfatter nettsalg.

18.2 Nærmere om forslaget

Alkoholforskriften § 14-3 omhandler unntak fra alkohollovgivningens reklameforbud. Unntaket i nr. 8 knytter seg til opplysninger på internett, og slår fast at produkt- og prisopplysninger på internett når opplysningene gis av AS Vinmonopolet som grunnlag for bestilling over nettet eller innehaver av kommunal salgsbevilling for alkoholholdig drikk gruppe 1, er unntatt for forbudet. Som det fremgår av forarbeidene til unntaket, er det pris- og produktinformasjon som er nødvendig for bestilling på internett som skal unntas. Etter Helse- og omsorgsdepartementets syn er det hensiktsmessig å presisere at unntaket dermed kun gjelder for innehaver av kommunal salgsbevilling for alkoholholdig drikk i gruppe 1 som omfatter salg over internett. Forslaget er en presisering av gjeldende rett og innebærer derfor ingen realitetsendring.

19 Økonomiske og administrative konsekvenser

En innskrenking av skjenketidene må antas å få økonomiske konsekvenser for næringen. På den annen side vil departementet understreke at en skjenkebevilling er en tidsbegrenset rettighet som kun kan gis for inntil 4 år. Dersom en lovendring skulle tre i kraft fra 1. juli 2010, vil altså bevillingsperioden som gjenstår være to år. En lovendring som beskrevet her, vil også føre til mer like vilkår for næringen på tvers av kommunegrenser. De alkoholpolitiske konsekvenser en innskrenking av skjenketidene må antas å ha for samfunnet, må tillegges betydelig vekt.

En eventuell prøveordning for inndragning av bevilling på stedet som beskrevet under kapittel 3 vil kunne innebære noen økonomiske og administrative konsekvenser. Departementet viser til at ordningen slik den er beskrevet foreløpig er midlertidig og frivillig, samt til at det kun dreier seg om mindre endringer i saksgang som allerede finner sted. Forslaget innebærer en mindre utvidelse av arbeidet for kontrollører, og dette fører til behov for noe mer opplæring. Utgiftene knyttet til en slik ordning må inngå som en del av kommunenes vurdering av om slik kompetansetildeling er ønskelig. Forslaget vil kunne gi noe økt behandling hos kommunene og fylkesmennene ved klage. Departementet antar imidlertid at dersom forskriften fører til økt overholdelse av regelverket, vil dette kunne innebære mindre arbeid med kontroll og sanksjoner på lang sikt.

Forslaget vil medføre noe økt arbeidsbelastning på Helsedirektoratet i forbindelse med vurdering av søknader om deltakelse i prøveordningen. Evaluering av ordningen vil medføre noen kostnader.

Ordningen som beskrevet i kapittel 4 (lokale produsenter av alkoholholdig drikk) vil ivareta hensynet til å sikre at lokalproduserte varer kan omsettes både ved salg og skjenking. Produsenter som allerede innehar utvidet skjenkebevilling, vil måtte søke om salgsbevilling i tillegg, men dette anses ikke å bli særlig byrdefullt verken for kommunen eller for bevillingshaver, da vedkommende allerede vil ha en

skjenkebevilling og således vil oppfylle kravene til salgsbevilling. Tilleggskravene til vedkommende som kommunen må kontrollere, er at det foreligger et egnet og avgrenset salglokale og at forholdene for øvrig ligger slik til rette at kommunen finner at kontrollhensynene er ivaretatt.

Hva angår plikt for kommunene til å avgi opplysninger om forvaltningen av alkoholloven, jf. kapittel 9, vises det til at de aller fleste kommunene allerede sender inn disse opplysningene til Sirius, slik at den foreslåtte endringen ikke innebærer merarbeid for kommunene.

Øvrige forslag i høringsnotatet antas å få marginale eller ingen økonomiske konsekvenser. Administrativt er det grunn til å anta at endringene får små eller ingen konsekvenser ut over det som er beskrevet ovenfor.

20 Merknader til lov- og forskriftsendringene

20.1 Merknader til endringer i alkoholloven

Til § 1-3

Definisjonene i alkoholforskriften innarbeides i alkoholloven.

Til § 1-5:

Det gis hjemmel for departementet til å fastsette i forskrift unntak fra aldersgrensebestemmelsene for personer med fagbrev som selger eller skjenker alkoholholdig drikk.

Til § 1-7a annet ledd nytt annet punktum:

Forslaget innebærer at kommunen bare kan gi tillatelse til tilvirkning for salg i egen virksomhet dersom slik tilvirkning og salg vil være en del av salgsstedets helhetlige karakter og salgstilbud. Det er med andre ord et krav at tilvirkning og salg skjer innenfor en helhetlig ramme. Dette innebærer både at det må være fysisk nærhet mellom lokalene der tilvirkning og salg skjer, og at gjestene gis tilbud om en totalopplevelse knyttet til sammenhengen mellom råvarer, produksjonsmetode og det komplette tilbudet. Også ved vurdering av om en salgsbevilling skal utvides til å gjelde tilvirkning for salg i egen virksomhet, står kommunen fritt til å vektlegge andre saklige hensyn, på samme måte som ved vurdering av om salgsbevilling skal gis.

Til § 1-17

Endringen innebærer at søksmål om gyldigheten av kommunalt vedtak etter § 1-8 og kapitlene 3, 4 og 7 kan rettes enten mot den kommunen som har fattet vedtak i første instans eller mot vedtak fattet av Fylkesmannen som klageinstans. Erstatningssøksmål

omfattes ikke av bestemmelsen, da et eventuelt erstatningssøksmål må rettes mot instansen som begikk den påstått erstatningsbetingende handlingen.

Til endringer i § 2-1 første ledd:

Bestemmelsens ordlyd endres for å presisere at en utvidelse av salgsbevilling til å gjelde tilvirkning, ikke automatisk gir rett til innførsel (utvidelse av salgsbevilling til å gjelde innførsel må gis eksplisitt).

Til endringer i § 3-1:

I *tredje ledd* tas hovedbestemmelsen om tillatelse til tilvirkning for salg i egen virksomhet inn. Bestemmelsen gir adgang til å utvide en kommunal salgsbevilling til også å omfatte innførsel av alkoholholdig drikk. Kommunal salgsbevilling gitt for en bestemt del av året eller for en enkelt bestemt anledning, jf. § 1-6 tredje ledd, kan ikke utvides til å omfatte tillatelse til tilvirkning for salg i egen virksomhet. Alkoholholdig drikk som tilvirkes i henhold til tillatelse etter dette ledd, kan kun selges ved det salgssted som har den salgsbevilling tilvirkningstillatelsen er knyttet til. Slik drikk kan ikke omsettes på annen måte. Lovens alminnelige bestemmelser i kapittel 1 og de særlige bestemmelsene om kommunale salgsbevillinger i kapittel 3 gis anvendelse så langt de passer. Dette gjelder uavhengig av om det er sagt eksplisitt i den enkelte bestemmelsen at den kommer til anvendelse på saker om tillatelse til tilvirkning for salg i egen virksomhet.

Det går fram av bestemmelsens *sjette ledd* at det bare kan selges alkoholholdig drikk som er levert av en som har rett til dette. Endringen innebærer at den som har fått tillatelse til tilvirkning av alkoholholdig drikk som tillegg til salgsbevilling, også kan selge alkoholholdig drikk som er tilvirket i henhold til tillatelsen. Videre fastslår bestemmelsen at AS Vinmonopolet kan besørge auksjon av alkoholholdig drikk på vegne av private, samt at departementet kan gi nærmere forskrifter om slik auksjon.

Syvende ledd presiserer at det ikke kan være knyttet både statlig tilvirkningsbevilling og kommunal tillatelse til tilvirkning for salg i egen virksomhet til samme produksjonsanlegg. Det presiseres at bestemmelsen ikke innebærer forbud mot samproduksjon etter utvidet skjenkebevilling og utvidet salgsbevilling.

Til endringer i § 4-4:

Endringene innebærer at det blir forbudt å skjenke alkoholholdig drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer mellom kl. 02.00 og 13.00. Skjenking av annen alkoholholdig drikk vil være forbudt mellom kl. 02.00 og 06.00.

Til endringer i § 6-1 første ledd:

Bestemmelsen regulerer på hvilket grunnlag tilvirkning av alkoholholdig drikk kan skje. Endringen foretas for å presisere at tilvirkning kan skje også på grunnlag av tillatelse gitt av kommunen som utvidelse av salgsbevilling.

Til § 8-6 nytt tredje ledd:

Det presiseres at auksjonsforbudet ikke gjelder mellom personer som har rett til omsetning av alkoholholdig drikk. Dette omfatter både fysiske og juridiske personer med slik rett. Videre presiseres det at auksjon i regi av AS Vinmonopolet på vegne av private ikke omfattes av forbudet.

Til § 10-3:

Begrepet ”flaske” erstattes av begrepet ”beholder”.

20.2 Merknader til endringer i alkoholforskriften

Til § 2-3 første ledd:

Personer med kokk- eller servitørfagbrev eller resepsjonistfagbrev kan selge, utlevere eller skjenke alkoholholdig drikk selv om de ikke oppfyller alderskravene for å kjøpe slik drikk.

Til endringer i § 6-2 annet ledd:

Minstesatsene for salgs- og skjenkebevillingsgebyrene og gebyret for ambulerende bevilling er økt i samsvar med økningen i konsumprisindeksen.

Til ny § 7-3:

Kommunene får plikt til å avgi opplysninger om forvaltningen av alkoholloven til Sirius.

Til ny § 7-4:

Bevillingshavere for avgiftsfritt salg av alkoholholdig drikk på flyplasser får plikt til å avgi opplysninger om omsetningen til Sirius.

Til endringen i § 14-3, nr. 8:

Det presiseres at unntaket kun gjelder for produkt- og prisopplysninger når bevillingen omfatter rett til salg over internett.

20.3 Merknader til endring i forskrift om alkoholordningen for Svalbard**Til § 3-3 fjerde ledd:**

Endringene innebærer at det blir forbudt å skjenke alkoholholdig drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer mellom kl. 02.00 og 13.00. Skjenking av annen alkoholholdig drikk vil være forbudt mellom kl. 02.00 og 06.00.

21 Forslag til endringer i alkohollovgivningen

I lov 2. juni 1989 nr 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1-3 nytt annet ledd skal lyde:

I denne lov legges følgende definisjoner til grunn:

- *Alkoholfri drikk: Drikk som inneholder under 0,7 volumprosent alkohol*
- *Alkoholsvak drikk: Drikk som inneholder mellom 0,7 og 2,5 volumprosent alkohol*
- *Alkoholholdig drikk gruppe 1: Drikk som inneholder over 2,5 og høyst 4,7 volumprosent alkohol*
- *Alkoholholdig drikk gruppe 2: Drikk som inneholder over 4,7 og mindre enn 22 volumprosent alkohol*
- *Alkoholholdig drikk gruppe 3: Drikk som inneholder mellom 22 og 60 volumprosent alkohol*

§ 1-3 annet, tredje, fjerde og femte ledd blir henholdsvis tredje, fjerde, femte og sjette ledd.

§ 1-5 skal lyde:

Salg, skjenking eller utlevering av alkoholholdig drikk *gruppe 3* må ikke skje til noen som er under 20 år.

Salg, skjenking eller utlevering av *alkoholsvak* og alkoholholdig drikk *gruppe 1* og *2* må ikke skje til noen som er under 18 år.

Den som selger eller skjenker alkoholholdig drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer, må ha fylt 20 år, og den som selger eller skjenker annen alkoholholdig drikk, må ha fylt 18 år. Dette gjelder likevel *ikke ved salg av alkoholsvak drikk* når en person over 18 år har daglig tilsyn med salget. Departementet kan gi forskrifter om unntak fra aldersgrensebestemmelsene for lærlinger og andre under opplæring. *Videre kan departementet gi forskrift om unntak fra aldersgrensebestemmelsene for personer med fagbrev.*

§ 1-6 første ledd skal lyde:

Kommunal bevilling til salg av alkoholholdig drikk *gruppe 2* og *3* kan gis for 4 år av gangen, og med opphør senest 30. juni året etter at nytt kommunestyre tiltrer.

§ 1-7a tredje ledd skal lyde:

En bevilling etter § 4-2 tredje ledd kan bare utvides hvis tilvirkningen skal skje ved skjenkestedet, og tilvirkningen og skjenkingen vil utgjøre en del av stedets helhetlige karakter og serveringstilbud. *En bevilling etter § 3-1 tredje ledd kan bare utvides, hvis tilvirkningen skal skje ved salgsstedet og tilvirkningen og salget vil utgjøre en del av stedets helhetlige karakter og salgstilbud.*

§ 1-7a tredje ledd blir § 1-7a nytt fjerde ledd

§ 1-9 første ledd skal lyde:

Kontroll med utøvelsen av kommunal bevilling til skjenking av alkoholholdig drikk, salg av alkoholholdig drikk *gruppe 1* og statlig bevilling etter § 5-3 første ledd tilligger kommunen.

Ny § 1-17 skal lyde:

§ 1-17. Søksmål

Søksmål om gyldighet av vedtak etter § 1-8 og kap. 3, 4 og 7 kan rettes mot kommunen eller Fylkesmannen.

§ 2-1 første ledd skal lyde:

Alkoholholdig drikk kan bare innføres fra utlandet av den som kan drive engrossalg, har *tilvirkningsbevilling, salgsbevilling utvidet til å gjelde innførsel* etter § 3-1 tredje ledd eller skjenkebevilling utvidet til å gjelde innførsel etter § 4-2 tredje ledd.

§ 3-1 første ledd skal lyde:

Salg av alkoholholdig drikk *gruppe 2 og 3* kan bare foretas av AS Vinmonopolet på grunnlag av kommunal bevilling, eller på grunnlag av tillatelse som nevnt i § 3-1a.

§ 3-1 tredje ledd skal lyde:

Bevilling etter annet ledd kan utvides til å omfatte innførsel *eller tilvirkning* av annen alkoholholdig drikk enn nevnt i første ledd, for salg i egen virksomhet. Bevillinger gitt for en bestemt del av året eller for en enkelt bestemt anledning, jf. § 1-6 annet ledd, kan ikke utvides til å omfatte tillatelse til innførsel *eller tilvirkning* for salg i egen virksomhet. Bestemmelsene i lovens kapittel 1 og 3 får anvendelse så langt de passer. Bevilling til salg av alkoholholdig drikk *gruppe 2 og 3* til AS Vinmonopolet kan bare gis dersom det også gis bevilling til salg av annen alkoholholdig drikk i kommunen.

§ 3-1 sjette ledd skal lyde:

Det kan bare selges alkoholholdig drikk som er levert av en som har tilvirknings- eller salgsbevilling eller som kan drive engrossalg, eller som er innført *eller tilvirket* med hjemmel i tredje ledd eller av AS Vinmonopolet med hjemmel i § 2-1 annet ledd. *Bestemmelsen er likevel ikke til hinder for at AS Vinmonopolet kan besørge auksjon av alkoholholdig drikk på vegne av private. Departementet kan gi nærmere forskrifter om slik auksjon.*

§ 3-1 nytt syvende ledd skal lyde:

Tilvirkning på grunnlag av kommunal tillatelse knyttet til en salgsbevilling, kan ikke utøves i samme anlegg som tilvirkning etter lovens kapittel 6.

Overskriften i kapittel 3, II skal lyde:

II. Salg av brennevin, vin og øl med alkoholinnhold over 4,7 volumprosent.

§ 3-7 første ledd skal lyde:

Salg og utlevering av alkoholholdig drikk *gruppe 1* kan skje fra kl. 08.00 til kl. 18.00. På dager før søn- og helligdager skal salget opphøre kl. 15.00. Dette gjelder ikke dagen før Kristi Himmelfartsdag.

§ 4-2 første ledd skal lyde:

Bevillingen kan gjelde alkoholholdig drikk *gruppe 1*, *alkoholholdig drikk gruppe 1 og 2* eller all alkoholholdig drikk.

§ 4-4 første ledd skal lyde:

Skjenking av alkoholholdig drikk med *gruppe 3* kan skje fra kl. 13.00 til 24.00. Skjenking av annen alkoholholdig drikk kan skje fra kl. 08.00 til 01.00.

§ 4-4 fjerde ledd skal lyde:

Skjenking av alkoholholdig drikk *gruppe 3* er forbudt mellom kl. 02.00 og 13.00. Skjenking av annen alkoholholdig drikk er forbudt mellom kl. 02.00 og 06.00.

§ 4-4 femte ledd skal lyde:

Tiden for skjenking av alkoholholdig drikk *gruppe 3* kan ikke fastsettes utover den tid det kan skjenkes annen alkoholholdig drikk.

§ 4-4 syvende ledd skal lyde:

På overnattingssteder kan det skjenkes alkoholholdig drikk *gruppe 1 og 2* til overnattingsgjester uten hensyn til begrensningene i denne paragraf.

§ 5-2 første ledd skal lyde:

Departementet kan etter å ha innhentet nødvendige uttalelser gi

1. bevilling til å skjenke alkoholholdig drikk *gruppe 1 og 2* på tog som er kollektive transportmidler
2. bevilling til å skjenke alkoholholdig drikk *gruppe 1 og 2* om bord i fly på innenlandske flyvninger
3. bevilling til å skjenke alkoholholdig drikk om bord i skip som er kollektive transportmidler, og om bord i cruiseskip på turer av flere dagers varighet

§ 5-2 tredje ledd skal lyde:

Bevilling etter første ledd nr. 3 til skjenking om bord i skip som er kollektive transportmidler, gir videre bare rett til å skjenke alkoholholdig drikk *gruppe 3* dersom skipet går i fart mellom Norge og utlandet eller i kystfart over fire dagers varighet.

§ 6-1 første ledd første punktum skal lyde:

Tilvirkning av alkoholholdig drikk kan bare skje på grunnlag av bevilling gitt av departementet, eller tillatelse etter § 3-1 *tredje ledd* eller § 4-2 *tredje ledd*.

§ 7-1 første ledd skal lyde:

For bevilling til salg av alkoholholdig drikk *gruppe 1* og til skjenking av alkoholholdig drikk skal det betales et årlig bevillingsgebyr som beregnes i forhold til forventet omsatt mengde alkoholholdig drikk.

§ 8-6 nytt tredje ledd skal lyde:

Auksjon av alkoholholdig drikk mellom personer som har rett til omsetning av alkoholholdig drikk, er likevel tillatt. Vinmonopolet kan besørge auksjon av alkoholholdig drikk på vegne av private.

§ 8-8 skal lyde:

Det er forbudt å kjøpe alkoholholdig drikk *gruppe 3* av noen som er under 20 år eller annen alkoholholdig drikk for noen som er under 18 år.

§ 9-2 skal lyde:

Reklame for alkoholholdig drikk er forbudt. Forbudet gjelder også reklame for andre varer med samme merke eller kjennetegn som *alkoholholdig drikk gruppe 1, 2 og 3*. Slike varer må heller ikke inngå i reklame for andre varer eller tjenester.

§ 9-3 første ledd skal lyde:

Helsedirektoratet fører tilsyn med at bestemmelsene om reklameforbud fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes. *Helsedirektoratet* kan foreta slik gransking og besiktigelse som det finner nødvendig for å utføre sine gjøremål etter loven.

Enhver plikter å gi de opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av *Helsedirektoratets* oppgaver etter lovens kapittel 9.

§ 9-4 første ledd skal lyde:

Finner *Helsedirektoratet* at reklameforbudet er overtrådt, kan det pålegge retting av forholdet. Samtidig fastsettes en frist for rettingen. *Helsedirektoratet* kan kreve skriftlig bekreftelse fra overtrederen på at det ulovlige forholdet skal opphøre.

§ 9-4 tredje ledd skal lyde:

Dersom *Helsedirektoratet* ved avdekking av en overtredelse finner særlig grunn til å tro at det vil bli begått nye brudd på reklameforbudet som ikke kan stanses etter første og annet ledd, kan det på forhånd fastsette at mulkt vil løpe fra det tidspunkt ny overtredelse tar til. Slik tvangsmulkt kan fastsettes for inntil ett år.

§ 9-4 fjerde ledd skal lyde:

Når særlige grunner taler for det, kan *Helsedirektoratet* helt eller delvis frafalle ilagt tvangsmulkt.

§ 10-3 skal lyde:

Dersom vilkårene for inndragning etter straffeloven er oppfylt, kan påtalemyndigheten beslutte at ulovlig tilvirket brennevin og gjærende eller gjæret udestillert væske, tilintetgjøres. Det samme gjelder annen alkoholholdig drikk når den er skjenket i glass eller finnes i opptrukket *beholder*.

I lov 19. juni 1931 nr 18 gjøres følgende endring:

§ 12 skal lyde:

Styret skal etter utløpet av regnskapsåret sende inn til vedkommende departement et utdrag av selskapets regnskaper og en beretning om dets *virksomhet*.

I forskrift 8. juni 2005 nr. 538 om omsetning av alkoholholdig drikk mv. gjøres følgende endringer:

§ 2-3 første ledd skal lyde:

Den som selger eller skjenker alkoholsvak drikk og alkoholholdig drikk i gruppe 1 og 2 må ha fylt 18 år, og den som selger eller skjenker alkoholholdig drikk i gruppe 3 må ha fylt 20 år. Dette gjelder likevel *ikke ved* salg av alkoholsvak drikk når en person over 18 år har daglig tilsyn med salget. *Person med kokk- eller servitørfagbrev og person med resepsjonistfagbrev som ikke har nådd den alder som er fastsatt i alkoholloven § 1-5 kan likevel selge, utlevere eller skjenke alkoholholdig drikk.*

§ 5-2 tredje ledd skal lyde:

Helsedirektoratet er ansvarlig for å avholde kunnskapsprøver for styrere og stedfortredere i virksomheter som har eller søker om statlig skjenkebevilling til tog, fly og til Forsvarets befalsmesser etter alkoholloven § 5-3 annet ledd.

§ 6-2 annet ledd skal lyde:

Bevillingsgebyret utgjør pr. år minimum kr 1300 for salg og kr 3800 for skjenking. Bevillingsmyndigheten kan likevel i særlige tilfeller bestemme at gebyret skal settes lavere. For ambulerende bevilling kan bevillingsmyndigheten kreve et gebyr på inntil kr 270 pr. gang.

Ny § 7-3 skal lyde:

§ 7-3. Kommunenes plikt til å avgi opplysninger til SIRUS
Kommunene plikter etter anmodning å avgi opplysninger om kommunens forvaltning av alkoholloven til SIRUS.

Ny § 7-4 skal lyde:

§ 7-4. Opplysninger om avgiftsfritt salg
Innehaver av bevilling for avgiftsfritt salg på flyplass plikter å avgi opplysninger til statistiske formål til SIRUS.

Opplysninger som kan kreves avgitt, gjelder omsetning av alkoholholdig drikk, herunder vareliter og type alkoholholdig drikk.

§ 8-1 annet ledd skal lyde:

Første ledd gjelder ikke for innehavere av ambulerende skjenkebevilling etter alkoholloven § 4-5. For bevilling gitt etter alkoholloven § 1-6 *annet ledd, siste punktum* kan det gjøres unntak fra plikten etter første ledd når det vil virke urimelig bl.a. av hensyn til stedets størrelse.

§ 12-1 første ledd skal lyde:

Helsedirektoratet kan gi panthaver som dokumenterer at han har fått overført alkoholholdig drikk fra konkursbo, tillatelse til å selge alkoholholdig drikk til bevillingshaver etter alkoholloven.

§ 12-4 skal lyde:

Panthaver skal dokumentere at varene er overdratt til innehaver av bevilling etter alkoholloven. Videre salg skal være gjennomført innen tre måneder. Dersom dette ikke skjer, skal panthaver gi *Helsedirektoratet* melding om årsaken. Direktoratet kan gi utsatt frist.

§ 13-2 skal lyde:

Helsedirektoratet er ansvarlig for registeret.

§ 14-3, nr. 8 skal lyde:

Produkt- og prisopplysninger på Internett når opplysningene gis av AS Vinmonopolet som grunnlag for bestilling over nettet (nettsalg), auksjonshus som foretar auksjon i regi av Vinmonopolet eller innehaver av kommunal salgsbevilling for alkoholholdig drikk i gruppe 1 eller innehaver av kommunal salgsbevilling for alkoholholdig drikk i gruppe 1 *når bevillingen omfatter salg over internett.*

I forskrift 11. desember 1998 nr 1300 om alkoholordningen for Svalbard gjøres følgende endring:

§ 3-3 fjerde ledd skal lyde:

Skjenking av brennevin mellom kl. 02.00 og 13.00 og skjenking av øl og vin mellom kl. 02.00 og 06.00 er forbudt.

I forskrift 8. Juni 2005 nr 539 om engrossalg og tilvirkning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 2-5 skal lyde:

Varelager hvor brennevin eller sats og gjærende væske til fremstilling av brennevin oppbevares skal være sikret med forsvarlig alarmsystem. *Helsedirektoratet* kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra dette kravet dersom varelageret er forsvarlig sikret på annen måte.

§ 4-4 skal lyde:

Bevillingshaverne skal for hver måned sende oppgave til *Helsedirektoratet* over månedens gebyrpliktige omsetning fordelt på kategoriene for alkoholinnhold og alkoholtipe innen den 18. i påfølgende måned.

§ 4-5 skal lyde:

Løpende gebyr betales til *Helsedirektoratet* innen utløpet av oppgavefristen, jf. § 4-4. Alternativt kan bevillingshaver betale gebyret forskuddsvis til *Helsedirektoratet* for ett år av gangen på grunnlag av forventet omsatt mengde tilvirket alkoholholdig drikk. Dersom gebyret betales forskuddsvis skal *Helsedirektoratet* ved årets slutt beregne avvik mellom forventet og faktisk omsetning og det skal foretas etteroppgjør.

Helsedirektoratet kan sette kortere gebyrperiode ved forsinkelse av oppgave eller betaling, eller dersom det er opplysninger om virksomhetens forhold som gjør det overveiende sannsynlig at innbetalingen ikke vil skje rettidig.

Minstegebyret betales forskuddsvis til *Helsedirektoratet* når bevillingen tas i bruk, og deretter innen 1. februar de påfølgende år.

§ 4-6 skal lyde:

Helsedirektoratet kan gi nærmere bestemmelser til presisering, utfylling og gjennomføring av forskriften.

§ 6-1 første ledd skal lyde:

Bevillingshaver og den som driver engrossalg plikter etter anmodning å avgi opplysninger til statistiske formål til *Helsedirektoratet*.

§ 6-2 første ledd skal lyde:

Helsedirektoratet kan bestemme hvordan opplysningene skal innhentes og hvorledes statistikken skal utarbeides, herunder

- definisjon av statistiske enheter, kjennemerker, klassifikasjoner mv.,
- datainnhenting, herunder registreringsskjemaets form og innhold,
- databearbeidingen.

§ 7-2 skal lyde:

Helsedirektoratet er ansvarlig for registeret.

§ 8-2 skal lyde:

Helsedirektoratet er ansvarlig for registeret.

§ 9-3 tredje ledd skal lyde:

En kvote utgjør:

- alternativ 1: 24 liter drikk med høyst 4,7 volumprosent alkohol, eller
- alternativ 2: 7,5 liter drikk med lavere alkoholinnhold enn 22 volumprosent, eller
- alternativ 3: 1,4 liter drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer og 3 liter drikk med lavere alkoholinnhold enn 22 volumprosent.

§ 9-3 fjerde ledd skal lyde:

De forskjellige typene alkoholholdig drikk kan kombineres. 2,25 liter av alternativ 2 tilsvarer da 8 liter av alternativ 1 eller 0,70 liter drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer. Det er likevel ikke tillatt å selge mer enn 1,4 liter drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer per kvote. Det kan bare selges en kvote i løpet av tre måneder. Kvoteene reduseres forholdsmessig for deltidsansatte.